प्रार्थना छे जे आ पुस्तकनी अंदर जे कांइ भूलचुक होय अगर सिद्धांत विरुद्ध लखायुं होय तो तेनी विद्वान् जनोए क्षमा करवी अने अमारा उपर लखी जणाव्याथी नवी आवृत्तिमां ते सुधारी लेवा बनतो प्रयास करीशुं.

ली०
प्रकाशक.

॥ अर्हम् ॥

॥ श्रीबालावबोधसहितः श्रीदंडकः प्रारभ्यते ॥

तिहां प्रथम ग्रंथकर्ता

चोवीस दंडकोने विषे संक्षिप्त संग्रहणीनुं स्थाप-नना करवानी जे इच्छा, तेने अदृष्टसिद्धि द्वारा प्रगट करता छता कहे छे.

॥ गाथा ॥

॥ नमिउं चउवीस जिणे, तस्सुत्तवि-
यारलेसदेसणओ ॥ दंडगपएहिं ते चि-
य, थोसामि सुणेह भो भव्वा ॥ १ ॥

गाथा १ लीना छूटा शब्दना अर्थ.

नमिउं-नमस्कार करीने.
चउवीस-चोवीस.
जिणे-जिनोने.
तस्सुत्त-तेमना सूत्र
वियार-विचार.
लेस-अल्पमात्र, किंचितमात्र.
देसणओ-देखाडवा माटे.
दंडगपएहिं-दंडकपदोनी साथे.
ते चिय-तेज निश्चे.
थोसामि-स्तुति करीश.
सुणेह-माटे तमे सांभळजो.
भो भव्वा-हे भव्यजनो.

भव्यजीवोने सावधानपणे करी श्रवणोत्सुक करवा माटे कह्युं छे. उक्तं च ॥ "अप्रतिपक्षे श्रोतरि, वक्तुर्वाक्यं प्रयाति वैफल्यं" ए पदनो अर्थ ए छे के जो सांभळनार सावधानपणाए करीने श्रवण न करे, तो कहेनारनुं वाक्य निष्फळ थाय छे, माटे श्रोताजनोने संमुखी करणार्थ ए पद कह्युं छे: माटे हे भव्यजनो ! तमे (सुणेह के०) शृणुत एटले श्रवण करो ॥ ए प्रथम गाथानो लेश थकी अर्थ कह्यो ॥ १ ॥

हवे चोवीश दंडकनां नाम एक गाथाए करी कहे छे.

॥ नेरइआ असुराई, पुढवाई बेइंदिया-
दओ चेव ॥ गब्भयतिरियमणुस्सा, वंतर
जोइसिय वेमाणी ॥ २ ॥

गाथा २ जीना छूटा शब्दना अर्थ.

नेरइआ नैरयिक नारकी	गब्भय गर्भज
असुराइ असुरकुमारादिक	तिरिय तिर्यच
पुढवाइ पृथ्वीकायादि	मणुस्सा मनुष्य
बेइंदियादओ बेइंद्रियादिक वि कलेंद्रिय	वंतर व्यंतर
	जोइसिय ज्योतिषी
चेव निश्चे	वेमाणी वैमानिक.

विस्तारार्थः–(चउवीस के०) चतुर्विंश एटले चोवीश (जिणे के०) जिनान् एटले जिनोने (नमिउं के०) नत्वा एटले नमस्कार करीने, अर्थात् आ भरत खंडमां सांप्रतिक अवसर्पिणीने आश्रय करी श्रीऋषभादि चोवीश जिनने, एटले अतीत अनागत काले पन्नर कर्मभूमिने विषे घणा जिनो छे, परंतु अहीं आदिनाथ प्रभृति जिननेज (थोसामि के०) स्तोष्यामि एटले हुं स्तुति करीश. शामाटे स्तुति करीश ? तो के (तस्सुत्त के०) तत्सूत्र एटले तेमनां सूत्र जे आगम, ते आगममां कहेला जे "सरीरमोगाहणा य संघयणा" इत्यादिरूप (वियार के०) विचार तेनो (लेस के०) लव अर्थात् स्वल्पत्व तेने (देसणउ के०) देशनतः एटले कहेवा माटे स्तुति करीश. केनी साथे ? तो के (दंडगपएहिं के०) दंडकपदैः एटले भगवत्यादिक सूत्रोक्त "नेरइआ, असुराई" इत्यादि गाथाना अनुक्रमे बांधेलां एवां दंडक नामा चोवीश अवस्थाननी साथे (ते चिय के०) तेने निश्चे स्तवीश. ते माटे ... भवा के०) जो भव्याः एटले हे भव्य...! ...ः ए पद ...

भव्यजीवोने सावधानपणे करी श्रवणोत्सुक करवा माटे कह्युं छे. उक्तं च ॥ "अप्रतिबद्धे श्रोतरि, वक्तुर्वाक्यं प्रयाति वैफल्यं" ए पदनो अर्थ ए छे के जो सांभलनार सावधानपणाए करीने श्रवण न करे, तो कहेनारनुं वाक्य निष्फल थाय छे, माटे श्रोताजनोने संमुखी करणार्थ ए पद लख्युं छे; माटे हे भव्यजनो ! तमे (सुणेह के०) शृणुत एटले श्रवण करो ॥ ए प्रथम गाथानो लेश थकी अर्थ कह्यो ॥ १ ॥

हवे चोवीश दंमकना नाम एक गाथाए करी कहे छे.

॥ नेरइआ असुराई, पुढवाई बेइंदिया-
दउ चेव ॥ गप्नयतिरियमणुस्सा, वंतर
जोइसिय वेमाणी ॥ ३ ॥

गाथा ३ जीना छूटा शब्दना अर्थ.

नरइआ नरयिक नारकी	गप्रय गर्भज.
असुराइ असुरकुमारादिक	तिरिय तिर्यंच
पुढवाइ पृथ्वीकायादि	मणुस्सा मनुष्य
बेइंदियादउ बेइंद्रियादि वि कलेंद्रिय	वंतर व्यंतर
	जोइसिय ज्योतिषी
चेव निश्चे	वेमाणी वैमानिक.

विस्तारार्थः-(नेरइया के०) नेरयिकाः, एटले गयुं छे शुभादि कर्म जेउं यकी तेने निरयय कहीए. ते निरययनो छे वास जेने विषे तेने नेरयिक कहीए. ते नेरयिक रत्नप्रभादि पृथिवी जेदे करी सात प्रकारनी जाणवी. तेनां नाम कहे छे. एक रत्नप्रभा, बीजी शर्कराप्रभा, त्रीजी वालुकाप्रभा, चोथी पंकप्रभा, पांचमी धूम्रप्रभा, छठी तमःप्रभा, सातमी तमस्तम प्रभा. ए सात भूमिने विषे उत्पन्न थयेला जे जीवो, ते नेरयिक जाणवा. ते नेरयिकनो एक दंडक जाणवो. आ ठेकाणे दंडकनुं अधिकारित्व छे, माटे चोवीश स्थानकने विषे पद्ये गाथामां जे "दंडगपएहिं" एटले दंडकपदनी साथे एम कहेलुं छे, तेथी दंडकपदनी सर्वत्र योजना करवी.

(असुराइ के०) असुरादि एटले असुरकुमारादिक दश भवनपतिनी निकायना जेदे करीने दश दंडक थाय. अहीं असुर एटले 'अस्यति' नाम क्षेपण करे छे अर्थात् पराजय करे छे देवताउने, ते असुर जाणवा. अने कुमार समान आकार छे माटे कुमार जाणवा. अथवा कुमारनी पेठे [illegible]ापरत्व छे माटे कुमार जाणवा. ते असुरकुमार

ते आदि जेमां एवा असुरकुमारादिक जवनपति देवोनी दश निकायनां नाम कहे छे. एक असुरकुमारनिकाय, बीजी नागकुमारनिकाय, त्रीजी सुवर्णकुमारनिकाय, चोथी विद्युत्कुमारनिकाय, पांचमी अग्निकुमारनिकाय, उठी द्वीपकुमारनिकाय, सातमी उदधिकुमारनिकाय, आठमी दिशिकुमारनिकाय, नवमी पवनकुमारनिकाय अने दशमी स्तनितकुमारनिकाय. ए दश निकायना दश दंरुक जाणवा. एवं अगीयार दंरुक थया.

(पुढवाई के०) पृथिव्यादि, एटले पृथिवी, अप्, तेज, वायु अने वनस्पतिकाय ए पांच नेदवाला जीवना पांच दंडक होय. एवं सोल दंडक थया.

तथा (बेइंदियादउ के०) द्वींद्रियादयः, एटले शरीर अने रसना ए बे छे इंद्रियो जेने, तेवा शंख, कपर्दिकादिक बेइंद्रिय जीव जाणवा. अहीं आदि शब्दे करी त्रींद्रिय, चतुरिंद्रिय जीव पण ग्रहण करवा. त्रींद्रिय ते शरीर, रसना अने घ्राण, ए त्रण छे इंद्रियो जेने ते त्रींद्रिय कहीए. ते पिपीलिका, जू, मांकड वगेरे जीवो जाणवा. तथा चतुरिंद्रिय ते शरीर, रसना, घ्राण अने चक्षु, ए चार छे इंद्रियो

जेने एवा मक्षिका, भ्रमर, पतंग, वृश्चिक वगेरे जीवो जाणवा. ए द्वींद्रियादिक त्रण ___ द्रिय जीवोना त्रण दंडको जाणवा. एवं ओगणीश दंडक थया.

(गप्रयतिरियमणुस्सा के०) गर्भजतिर्यङ्मनुष्याः, एटले गर्भज ते गर्भने विषे जे जीव उत्पन्न थाय छे ते जाणवा. तेमां वांका चाले ते जीव तिर्यंच जाणवा. अथवा तिर्यग् एटले स्वकर्मवशे करी सर्व गतिमां जाय छे ते तिर्यंच जाणवा, अने जे मनु थकी उत्पन्न थयेला ते मनुष्य कहीए. आ मनुष्य शब्द राज्यादि शब्दनी पेठे जाणवो. ते गर्भज तिर्यंच अने गर्भज मनुष्य तेना बे दंडक होय. एवं एकवीश दंडक थया.

तथा (वंतर के०) व्यंतराः, एटले विविध प्रका-___ अंतर ते व्यंतर कहीए. व्यतरादिक आश्रयपणाए करीने छे जेने एटले व्यंतर, वनांतर अने शैलांतरोमां वसे छे, ए स्पष्ट रीते सर्व विज्ञात छे. व्यंतरो सोल प्रकारना छे. तेमां आठ प्रकारना ___ अने आठ प्रकारना वाणव्यंतर, ए व्यंतर एक दंडक जाणवो. एवं बावीश दंडक थया.

तथा (जोइसिय के०) ज्योतिष्काः, एटले ज्योतिषी जे चंद्र, सूर्य, ग्रह, नक्षत्र अने तारा ए पांच प्रकारना छे. तेनो एक दंडक जाणवो. एवं त्रेवीश दंडक थया.

तथा (वेमाणी के०) वैमानिकाः. तिहां "वि" एटले विशिष्ट पुण्य करी जीवो थकी, "मान्यंते" एटले उपभोग थाय छे जेनो ते विमान कहीए. ते विमानने विषे रहेला जे देवो ते वैमानिक देवो जाणवा. एम चोवीश दंडक थया. ए वैमानिक देवो बे प्रकारना छे. तेमां एक कल्पोपपन्न अने बीजा कल्पातीत तिहां कल्प ते स्थिति जाति. सामानिकादि व्यवस्थारूप मर्यादा तेने प्राप्त थयेला ते कल्पोपपन्न ते सौधर्मादि बार देवलोकना देवो जाणवा. अने नव ग्रैवेयक तथा पांच अनुत्तरवासी जे देव ते कल्पातीत जाणवा. (चेव के०) चकार समुच्चयार्थमां छे तथा एव शब्द निश्चयार्थमां छे. ए रीते नारकीना एक, असुरादिकना दश, पृथिव्यादिकना पांच, बेइंद्रियादिक विकलेंद्रियना त्रण, गर्भज तिर्यंच अने गर्भज मनुष्यना बे, व्यंतरनो एक, ज्योतिषीनो एक, वैमानिकनो एक, एम सर्व

मली चोवीश दंमक जाणवा. आ गाथामां दं
मवो शब्द प्रहण करयो छे, ते सजातीयसम
प्रतिपादक जाणवो. अहींयां सूक्ष्म अने अपर्या
जीवो घणुं करीने अधिकृत करया नथी. ए चोवी
दंमकनां नाम कह्यां ॥ २ ॥

हवे शरीरादि चोवीश द्वारोनां नामनुं स्वरूप
गाथाद्वये करी कहे छे.

॥ संखित्तयरी उ इमा, सरीरमोगाहणा
य संघयणा ॥ सन्ना संठाण कसाय,
लेस इंदिय डुसमुग्घाया॥३॥ दिठी दंस-
ण नाणे, जोगुवउंगोववाय चवणठिई ॥
पज्जत्ति किमाहारे,सन्नी गइ आगई वेए॥४॥

गाथा ३ जीना वूटा शब्दना अर्थ.

संखित्तयरी उ=संक्षिप्तार्थने क-
रवावाली.
इमा–आ.
सरीरं=शरीर.
ओगाहणा=अवगाहना.
संघयणा=संघयण.
संज्ञा.
संठाण=संस्थान.
कसाय=कषाय.
लेस=लेश्या.
इंदिय=इन्द्रिय.
डुसमुग्घाया=बे प्रकारनी समु-
द्घात.

गाथा ४ थीना छूटा शब्दना अर्थ.

दिट्ठी=दृष्टि.
दंसण=दर्शन.
नाणे=ज्ञान.
जोग=योग.
उवओग=उपयोग
उववाय उपपात.
चवण च्यवन.
ठिई=स्थिति.
पज्जत्ति=पर्याप्ति.
किमाहारे=किमाहार.
सन्नी=संज्ञी.
गइ गति.
आगई=आगति.
वेए वेद.

विस्तारार्थ.--आ गाथानुं व्याख्यान सुगम छे, तोपण बालावबोधार्थ लखे छे. (इमा के०) आ शरीरादि चोवीश द्वारवाली जे संग्रहणी ते (संखित्तरी उ के०) संक्षिप्तकरी एटले संघयण नामे जे प्रकरण ते मध्येथी अति संक्षिप्तार्थने करवावाली जाणवी.

१ तेमां प्रथम (सरीर के०) शरीरद्वार. ते पांच प्रकारे छे. एक औदारिक. बीजुं वैक्रिय. त्रीजुं आहारक. चोथुं तैजस. पांचमुं कार्मण. तेमां प्रथम औदारिक शरीर ते तीर्थंकर अने गणधरने पण होय छे. माटे तेना अधिकार करीने प्राधान्य जाणवुं. तथा बीजुं वैक्रिय शरीर ते विविध प्रकारनी वि

क्रिया एटले विक्रिया तेने विषे जे उत्पन्न थवुं, ते वैक्रिय शरीर जाणवुं. ते जेमके एक थइने अनेक थवुं, तेम अनेक थइने एक थवुं, तेमज नानुं थइने मोटुं थवुं अने मोटुं थइने पाछुं नानुं थवुं, अने खेचर थइने भूमिचर थवुं, तथा भूमिचर थइने खेचर थवुं, तेमज दृश्य थइने अदृश्य थवुं अने अदृश्य थइने दृश्य थवुं. ते सर्व वैक्रिय शरीर जाणवुं. त्रीजुं आहारक ते चौदपूर्वधरोने तीर्थंकर दर्शनादिक जेवा प्रयोजननी उत्पत्ति छते विशिष्ट लब्धिने वशे करी जे शरीरनुं ग्रहण करवुं पडे छे, ते आहारक शरीर जाणवुं. तेमज चोथुं तैजस ते तेजनां पुद्गलनो विचार ते तैजस शरीर जाणवुं. अर्थात् भोजन करेला आहार परिणमननुं कारण, ते कारणने वश विशिष्ट एवा तप थकी रुडे प्रकारे उत्पन्न थयेला एवा लब्धिविशेषथी युक्त पुरुषने तेजोलेश्यानुं जे निर्गमन ते तैजस शरीर जाणवुं. तेम पांचमुं कार्मण शरीर ते कर्मनो जे विकार ते कार्मण जाणवुं. ते कर्मपरमाणुउं आत्मप्रदेश साथे क्षीर नीरनी पेठे अनुगत छते शरीर-पणाए परिणाम कार्मण शरीर

हवे शरीर एटले शुं ? तो के "शीर्यते" एटले प्रतिदिन जीर्ण थाय छे ते शरीर जाणवुं. आवी रीते पांच प्रकारनां शरीर मध्येथी पूर्वोक्त चोवीश दंडक मांहेला कया कया दंडके कयां कयां शरीर होय ? एम कहेवुं, ते प्रथम शरीरद्वार जाणवुं.

२ बीजुं (ओगाहणा के०) अवगाहनाद्वार. ते "अवगाहंते" एटले रहे छे जीव जेने विषे ते अवगाहना जाणवी. ते चोवीश दंडक मांहेला कया कया दंडके केटली केटली शरीरनी उंचाइ होय ? एम कहेवुं, ते बीजुं अवगाहनाद्वार.

३ त्रीजुं (य के०) च एटले वली (संघयणा के०) संहननाः एटले संधिविशेषने प्राप्त थाय छे शरीरावस्थाना अवयवो जेणे करीने ते संहनन कहीए. ते संहनन वज्रऋषभनाराचादि भेदोए करीने छ प्रकारनुं छे. ते जेमके एक वज्रऋषभनाराच, बीजुं ऋषभनाराच, त्रीजुं नाराच, चोथुं अर्धनाराच, पांचमुं कीलिका अने छठुं सेवार्त्त. ए छ प्रकारनां संघयण मांहेलां जे दंडके जेटलां संघयण लाभे, ते दंडके तेटलां संघयण कहेवां, ते त्रीजुं संघयणद्वार जाणवुं.

४ चोथुं (सन्ना के०) संज्ञाद्वार एटले प्रकारनुं ज्ञान तेने संज्ञा कहीए. ए संज्ञा वे रनी छे. एक ज्ञानरूप अने बीजी

तेमां ज्ञानरूप ते मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, अवधिज्ञान, मनःपर्यवज्ञान अने केवलज्ञान, ए पांच भेदे करीने जाणवी. तेमां केवलसंज्ञा ते क्षायिक छे अने बीजी मतिज्ञानादि सर्व संज्ञा ते क्षायोपशमिकी छे.

बीजी अनुभवसंज्ञा ते पोतानां करेलां शातावेदनीयादि कर्मो थकी उत्पन्न थाय छे. आ ठेकाणे ए अनुभवसंज्ञानुंज प्रयोजन छे. ते अनुभवसंज्ञा चार प्रकारे, दश प्रकारे अने सोल प्रकारे छे. तेमां एक आहारसंज्ञा, बीजी भयसंज्ञा, त्रीजी परिग्रहसंज्ञा अने चोथी मैथुनसंज्ञा, ए चार भेदनी संज्ञा जाणवी. वली १ क्रोध, २ मान, ३ माया, ४ लोभ, ५ ओघ अने ६ लोक, ए छ भेदे संज्ञा जाणवी. ते छ भेदवाली सज्ञामा पूर्वोक्त चार भेदवाली संज्ञा मेलवीए, तो दश भेदवाली संज्ञा थाय तथा ग्रंथांतरने विषे कहेली १ सुख, २ दुःख, ३ मोह, ४ वितिगिछा, ५ शोक अने ६ धर्म, ए छ संज्ञाओ यद्यपि पूर्वोक्त संज्ञाओने विषे अंतर्गत छे, तोपण

दशमां जूदी करी मेलवीए, तो सोल नेदयुक्त संज्ञा थाय. तिहां चार अने दश संज्ञा मांहेथी जे जे दंगके जेटली संज्ञा होय, ते ते दंडके तेटली तेटली कहेवी, ते चोथुं संज्ञाद्वार जाणवुं.

५ पांचमुं (संठाण के०) संस्थानद्वार, एटले जे आकृतिए प्राणीउं कर्मी रीते रहे वे एवो जे आकार- विशेष, तेने संस्थान कहीए. ते संस्थान वे प्रकारनुं वे. एक जीव संबंधी अने वीजुं अजीव संबंधी. तेमां जीव संबंधी संस्थान व प्रकारे वे. तेनां नाम कहे वे. एक समचतुरस्र. वीजुं न्यग्रोध. त्रीजुं सादि, चोथुं वामन, पांचमुं कुब्ज, वठुं हुंमक, ए व नेद वे. वीजुं अजीव संबंधी संस्थान. ते पांच प्रकारनुं वे. तेनां नाम कहे वे. एक परिमंमल, वीजुं वृत्त. त्रीजुं त्र्यस्र. चोथुं च- तुरस्र. पांचमु आयत. ए पांच प्रकारे जाणवुं. एमां अहीं जीवोनां व संस्थानोनुं प्रयोजन वे. ए व सं- स्थान मांहेला जे जे दंमके जेटलां संस्थान लाने, ते ते दंमके तेटलां संस्थान कहेवां. ते पांचमु संस्थान- द्वार जाणवुं.

६ वठुं (कसाय के०) कषायद्वार, तिहां 'कृष्यंते' एटले हणाय वे प्राणीउं जमां तेने कष

एटले संसार कहीए. ते संसारनो छे आय केता लाज जेना थकी ते कषाय कहीए. ते क्रोधादिक परिणामविशेष जाणवा. ते क्रोधादिक यद्यपि चार छे, तथापि प्रत्येक अनंतानुबंधी आदिक भेदे करीने सोल प्रकारना थाय छे. तेमां जे जे दंडके जेटला कषाय लाभे, ते ते दंडके तेटला कषाय कहेवा, ते कषायद्वार जाणवुं.

७ सातमुं (लेस के०) लेश्याद्वार, "लिश्यंते कर्मणा सह जीवा आभिरिति लेश्याः" एटले जेना योगे कर्मे करी जीव बंधाय छे ते लेश्या कहीए. कृष्णादि द्रव्यना प्राधान्यपणे करी आत्मानो जे शुभाशुभरूप परिणाम तेने लेश्या कहे छे. तेनां लक्षण ग्रंथांतरने विषे आम कह्यां छे. "कृष्णादिद्रव्यसाचिव्यात्, परिणामोऽयमात्मनः ॥ स्फटिकस्येव तत्रायं, लेश्याशब्दः प्रवर्त्तते ॥ १ ॥ आ श्लोकनो भावार्थ आम छे के कृष्णादि द्रव्यनो प्राधान्यपणा थकी थयेलो आत्मानो जे परिणाम, तेने लेश्या कहे छे. जेम पासे रहेला कृष्ण, रक्तादि पदार्थोने योगे करी स्फटिकरत्नना शुद्ध स्वरूपनो लोप थइ कृष्ण नीलादिक रूपनी प्राप्ति थाय छे,

तेम ए पण जाणवो. ते लेश्या ठ प्रकारनी ठे. तेनां नाम कहे ठे. एक कृष्ण, बीजी नील, त्रीजी कापोत, चोथी तेजो, पांचमी पद्म अने ठही शुक्ल, ए ठ भेदे ठे. ए ठ लेश्या अहींयां द्रव्यरूप जाणवी, परंतु भावधर्मरूप जाणवी नहीं. एनां लक्षण जांबुफलने भक्षण करवा गयेला ठ पुरुषना दृष्टांते करी जाणवां. यथोक्तं ॥ पंथाठ परिभ्रष्ठा, ठ पुरिसा अडविमज्झयारम्मि ॥ जंबूतरुस्सहेठा, परुप्परं-तेवि चिंतेति ॥ १ ॥ निम्मूल खंध साखा, साला गुछे पक्केय पडिय सडियाइं ॥ जह एयहिं भावा, तह लेसाठवि नायव्वा ॥ २ ॥ ए ठ लेश्या मांहेली जे दंडके जेटली लेश्याउं लाभे, ते दंडके तेटली लेश्या कहेवी, ते सातमुं लेश्याद्वार.

ठ आठमुं (इंदिय के०) इंद्रियद्वार, तिहां इदि धातु परमैश्वर्यवाचक ठे, एटले परमैश्वर्यवान् जे थाय ते इंद्र कहीए, एटले आत्मा इंद्र तेनेज सर्व ज्ञानरूप कहे ठे, माटे परमैश्वर्यना योग थकी जे चिह्न तेने इंद्रिय कहीए. ते एक जिह्वा, बीजी श्रोत्र, त्रीजी नासिका, चोथी चक्षु अने पांचमी शरीर. ए पांच इंद्रिय मांहेली जे जे दंडके जेटली

इंद्रियो होय, ते ते दंमके तेटली कहेवी, ते आठमुं इंद्रियद्वार जाणवुं.

ए नवमुं (ङसमुग्घाया के०) द्विसमुद्घाता, एटले बे प्रकारनी समुद्घात ले. तेमां एक तो आत्माने जे वेदनादिके उत्प्रावल्ये करी घात थाय, ते जीव संबंधी समुद्घात जाणवी. ते सात प्रकारनी ले. तेमां एक वेदना समुद्घात, बीजी कषाय समुद्घात, त्रीजी मरण समुद्घात, चोथी वैक्रिय समुद्घात, पांचमी तैजस समुद्घात, उठी आहार समुद्घात अने सातमी केवली समुद्घात. ते केवली समुद्घात चौद राजलोक व्याप्त, आठ समयनी जाणवी. ए सात प्रकारे आत्माना प्रदेश शरीरथी बहार नीकळे ले, माटे एने जीवसमुद्घात कहीए. बीजी अजीव समुद्घातनुं कांइ अहींयां कारण नथी, माटे तेनुं लक्षण कह्युं नथी. ए सात समुद्घात मांहेली जे दंमके जेटली समुद्घात होय, ते दंमके तेटली कहेवी, ते नवमुं समुद्घातद्वार जाणवुं.

दशमुं (दिठी के०) दृष्टिः एटले दृष्टिद्वार. जे करवुं तेने दृष्टि कहीए. ते एक

दृष्टि, बीजी मिथ्यादृष्टि अने त्रीजी मिश्रदृष्टि, ए त्रण प्रकारनी छे. तेमां जे अविपरीत तथा वीतराग कहेला वस्तुतत्वनुं ज्ञान थाय, ते प्रथम सम्यग्दृष्टि जाणवी, अने ए सम्यग्दृष्टिनां लक्षणथी जे विपरीत ते बीजी मिथ्यादृष्टि जाणवी. तथा साचुं अथवा खोटुं ज्ञान बेहुने विषे खरापणानुं जे भाव ते त्रीजी मिश्रदृष्टि जाणवी. ए त्रणमांथी जे दंडके जेटली दृष्टि लाभे, ते दंडके तेटली कहेवी, ते दशमुं दृष्टिद्वार जाणवुं.

११ अगीआरमुं (दंसण के०) दर्शन. एटले दर्शनद्वार. ते दर्शन जीवनो सामान्य उपयोग छे. जेना योगे करी देखाय ते दर्शन कहीए. तिहां सामान्य वस्तु अने विशेष वस्तुने चक्षुए जोइने आ अमुक पदार्थ छे एवुं ग्रहण करवुं ते प्रथम चक्षुदर्शन तथा चक्षु विना बीजी इंद्रियो जे अंतःकरणादिक तेणे करी पदार्थने जाणवुं ते बीजुं अचक्षुदर्शन तथा सामान्य प्रकाशक वस्तुनो परिछेद करवो ते त्रीजुं अवधिदर्शन तथा जगतमां यथार्थ वस्तु पर्यायो. वस्तु जेमज छे तेम वस्तुने सर्व रीते जाणे ते चोथुं केवलदर्शन जाणवुं. इहां घटादि

पदार्थोनो सामान्य आकार जाणवो ते दर्शन कहीए अने ते पदार्थोनो विशेषाकार जाणवो ते ज्ञान कहीए. ज्ञान अने दर्शनमां एटलोज भेद छे. ए चारे दर्शनमांथी जे दंडके जेटलां दर्शन लाभे, ते दंडके तेटलां दर्शन कहेवां, ते दर्शनद्वार.

१२ बारमुं (नाणे के०) ज्ञानं, एटले ज्ञानद्वार. ते "ज्ञायते परिछिद्यते वस्तु अनेनेति ज्ञानं, एटले आ वस्तु अमुक छे ए जेणे करी जाण्युं जाय, तेने ज्ञान कहीए. ते पांच प्रकारे छे. तिहां पंचेंद्रिय अने छठुं मन. एणे करी जे जीवने ज्ञान थाय, ते प्रथम मतिज्ञान तथा बीजुं श्रुतज्ञान ते बे प्रकारनुं छे; एक द्रव्यश्रुत अने बीजुं भावश्रुत. तेमां द्वादशांगीरूप द्रव्यश्रुत जाणवुं. अने ते द्वादशांगीथी उत्पन्न थयो जे उपयोग तेने भावश्रुत कहीए त्रीजुं अवधिज्ञान पण बे प्रकारनु छे एक भवहेतुक. बीजुं गुणहेतुक. तिहां देव तथा नारकीने जे अवधिज्ञान उत्पन्न थाय ते भवहेतुक अने श्रावक, मानुष्य तथा पंचेंद्रिय तिर्यचादिकने जे ज्ञान उत्पन्न थाय ते गुणहेतुक जाणवु चोथु मनःपर्यवज्ञान ते अढी द्वीपमां रहेला जे मन सहित पंचेंद्रिय जीवो,

तेनां मनना पर्याय जाणे ते. मनःपर्यवज्ञान बे प्रकारनुं छे: एक ऋजुमति, बीजुं विपुलमति. ए ज्ञान साधुजनने प्राप्त थाय छे, अने पांचमुं केवलज्ञान ते घनघाति चार कर्मना क्षय थकी उत्पन्न थयुं जे सकल लोकालोक विषयक ते केवलज्ञान जाणवुं. ए पांच ज्ञान जाणवां.

१३ हवे तेरमुं अज्ञानद्वार कहे छे. ते अज्ञान त्रण छे. एक मतिअज्ञान, बीजुं श्रुतअज्ञान अने त्रीजुं विभंगज्ञान. ए त्रण अज्ञान मिथ्यादृष्टि जीवने होय. ते पूर्वोक्त पांच ज्ञान साथे मेलवतां आठ ज्ञान थयां. तेमां जे दंडके जेटलां ज्ञान अने अज्ञान लाभे, ते दंडके तेटलां कहेवां, ते बारमुं ज्ञान अने तेरमुं अज्ञानद्वार जाणवुं.

१४ चौदमुं (जोग क०) योगद्वार. ते "योजनं योगः". जे युक्त थवुं तेने योग कहीए. किंवा धावन वल्गनादिक क्रियाना व्यापार करी जीव बंधाय ते योग कहीए. एटले जीवनां बल, वीर्य, शक्ति, पराक्रमने योग कहीए. ते पंदर प्रकारना छे. तेनां नाम कहे छे. एक सत्य मनोयोग, बीजो सत्य वचन-

योग, त्रीजो असत्य मनोयोग, चोथो असत्य वचनयोग, पांचमो सत्यासत्य मनोयोग, छठो सत्यासत्य वचनयोग, सातमो असत्याऽमृषा मनोयोग, आठमो असत्याऽमृषा वचनयोग, नवमो औदारिक काययोग, दशमो औदारिक मिश्रकाययोग, अगीयारमो वैक्रिय काययोग, बारमो वैक्रिय मिश्रकाययोग, तेरमो आहारक काययोग, चौदमो आहारक मिश्रकाययोग अने पंदरमो तैजस कार्मण काययोग. ए पंदर योग मांहेथी जे दंडके जेटला योग लाभे, ते दंडके तेटला कहेवा, ते चौदमुं योगद्वार.

१५ पन्नरमुं (उवओग के०) उपयोगद्वार. "उपयोजनं उपयोगः" उपयुज्यते एटले वस्तुपरिच्छेदने प्राप्त थवुं, जेणे करीने वस्तुस्वरूपने ओळखवुं, ते उपयोग कहीए. ते उपयोग साकार अने निराकारना भेदे करी बे प्रकारनो छे. तेमां प्रत्येक वस्तु नियमे करी ग्रहण करवी एज तेनो परिणामरूप आकार, ते जेना योगे करी थाय, तेने साकार उपयोग कहीए, अने ए कहेलां लक्षणोथी भिन्न उपयोग तेने अनाकार उपयोग

ते चक्षुदर्शन, अचक्षुदर्शन, अवधिदर्शन अने केवल-दर्शन ए चार भेद छे. तथा बीजो साकार उपयोग आठ प्रकारे छे. तेमां समकितीनुं जाणपणुं ते मतिज्ञानादिक पांच प्रकारे छे, अने बीजुं मिथ्यात्वीनुं जाणपणुं ते मतिअज्ञानादिक त्रण प्रकारे छे; केमके मिथ्यात्वीने कुदेव, कुगुरु अने कुधर्मनी श्रद्धा वर्त्तन छे माटे, अने जाणपणा आश्री जोइए तो, ए हाथी छे. ए घोडो छे. ए पुरुष छे, ए स्त्री छे. एम केटलीएक वस्तुनी ओलखाण समकिती तथा मिथ्यात्वी ए बेहुने बराबर छे. माटे एटलुं मिथ्यात्वीनुं जाणपणुं पण खरुं छे, तेथी तेने ज्ञान कहीए. अने कुदेवने देव करी माने, कुधर्मने धर्म करी माने तथा कुगुरुने गुरु करी माने छे, तेमज बीजी पण केटलीएक वस्तु समकिती जीवथी मिथ्यात्वी जीव विपरीत माने छे. जेम कोइ एक जातना जीवने अजीव करी माने छे; इत्यादिक वातोथी मिथ्यात्वीना ज्ञानने अज्ञान कहीए, अने पूर्वोक्त तीन कोइक सवलुं पण जाणे, माटे त्रण अज्ञानने पांच ज्ञाननी साथे मेलववां सामान्ये आठ ज्ञान थयां. तथा चार दर्शन छे, तेमां

स्थने प्रथम दर्शनोपयोग होय, ते सामान्य उपयोग कहीए अने पछी ज्ञाने करी जाणे ते विशेष उपयोग कहीए अने श्रीकेवली जगवान् तो प्रथम समये ज्ञाने करी जाणे ते विशेष उपयोग अने बीजे समये दर्शने करी देखे ते सामान्य उपयोग जाणवो. एम ए आठ ज्ञान अने चार दर्शन मली बार प्रकारना उपयोगमां जे दंमके जेटला उपयोग लाजे, ते दंमके तेटला उपयोग कहेवा, ते पन्नरमुं उपयोगद्वार जाणवुं.

१६ सोलमुं (उववाय के०) उपपातद्वार. ते "उपपतनमुपपातः" एटले एक समयने विषे चोवीश दंमक मांहेला कया दंडके केटला जीव आवी उपजे, तेनी संख्या कहेवी, ते सोलमुं उपपातद्वार.

१७ सत्तरमुं (चवण के०) च्यवनद्वार. ते "च्यवंतेऽनेनेति च्यवनं" एटले चोवीश दंमक मांहेला कया कया दंमके एक समयमां केटला जीव च्यवे, तेनी संख्या कहेवी, ते सत्तरमुं च्यवनद्वार जाणवुं.

१८ अढारमुं (ठिई के०) स्थितिः, एटले स्थितिद्वार. ते आयुष्यनी स्थिति चोवीशे दंमकने विषे

कहेवी. जेमके नरकादि गतिने विषे सांकल दंडे करी बांध्या प्रमाणे आयुःकर्मनुं जे परिमाण रहे छे, तेने आयुष्य कहीए. ते जे दंडके जेटलुं आयु होय, ते तेटलुं कहेवुं, ते अढारमुं स्थितिद्वार.

१९ ओगणीशमुं (पज्जत्ति के०) पर्याप्तिः, एटले ७ पर्याप्तिनुं द्वार. तिहां पुद्गलना उपचयथी थयुं जे पुद्गलपरिणाम हेतु शक्ति विशेष, ते विषय भेदे ७ प्रकारे छे, तेनां नाम कहे छे. एक आहारपर्याप्ति, बीजी शरीर, त्रीजी इंद्रिय, चोथी श्वासोश्वास, पांचमी भाषा अने छठी मन. तिहां जे शक्तिए करी प्राणीमात्र आहार लइ तेने रसपणे परिणमावे, ते प्रथम आहारपर्याप्तिः तथा जे शक्तिए करी जीव आहार लइ ते अन्नविकार थकी उत्पन्न थयां जे रस, रक्त, मांस, मेद, अस्थि, मज्जा अने शुक्र ए सप्त धातुपणे परिणमावे, ते बीजी शरीरपर्याप्ति. तथा ते सप्त धातुरूप परिणामने पामेलो जे आहारादिक ते थकी एक अथवा बे अथवा त्रण किंवा चार अथवा पांचे इंद्रियोने योग्य पोतपोताना इंद्रियरूप परिणामने पमाडे, एवी जे शक्ति, तेने त्रीजी इंद्रियपर्याप्ति कहीए. तथा जेणे करी

वायुने शरीरमां आकर्षण करवो ते श्वास अने वायुने शरीरथी बहार काढवो ते निःश्वास, ते योग्य वर्गणादलिक लइने तेवा परिणामने परिणमावी अवलंबी मूकवानी शक्ति ते चोथी श्वासोश्वास-पर्याप्ति जाणवी; तथा जेने योगे करी भाषा योग्य दलिक लइ भाषारूपने परिणमावी अवलंबी मूकवानी शक्ति ते पांचमी भाषापर्याप्ति; तथा मनोयोग दलिक ग्रहण करी मनोरूप परिणाम प्रत्ये पमाडी अवलंबी तेना योगे मनन करवाने जीव समर्थ थाय छे, ते छठी मनःपर्याप्ति जाणवी. ए छ पर्याप्ति मांहे चोवीश दंडक मांहेला जे दंडके जेटली पर्याप्ति होय, ते दंडके तेटली कहेवी, ते ओगणीशमुं पर्याप्तिद्वार जाणवुं.

२० वीशमुं (किमाहारे के०) किमाहारक, एटले आहार लेवानुं द्वार ते चोवीश दंडक मांहेला कया दंडकना जीव कइ दिशिनो आहार लीए, एम बताववुं. ते वीशमुं किमाहार नामे द्वार जाणवुं.

२१ एकवीशमुं (सन्नी के०) संज्ञी, एटले संज्ञाद्वार ते जाणवुं तेने संज्ञा कहीए. ते संज्ञा

त्रण प्रकारनी छे, एक दीर्घकालिकी संज्ञा, बीजी हितोपदेशिकी संज्ञा, त्रीजी दृष्टिवादोपदेशिकी संज्ञा. तेमां जे घणा काळनी वात जाणे, एटले त्रिकालिक वस्तुनुं जाणपणुं ते दीर्घकालिकी संज्ञा. ए संज्ञा पंचेंद्रिय पर्याप्ता जीवने होय, तथा जे पोताना शरीररक्षणने अर्थे इष्ट वस्तुमां प्रवर्त्ते अने अहित वस्तुथी निवर्ते, ते हितोपदेशिकी संज्ञा जाणवी. ए बेइंद्रियादिक विकलेंद्रिय जीव जे पोताना हितनी वात जाणे तेने होय. तथा द्वादशांगीना जाणनार सम्यग्दृष्टिमां दृष्टिवादोपदेशिकी संज्ञा होय. परंतु ए संज्ञा मिथ्यात्वीमां न होय. ए त्रण संज्ञा मांहेली जे दंडके जेटली संज्ञा लाभे, तिहां तेटली कहेवी. ते एकवीशमुं संज्ञाद्वार.

२२ बावीशमुं (गइ के०) गतिद्वार. ते गमन करवुं तेने गति कहीए. एटले भवांतरने विषे जवुं ते गति. तिहां चोवीश दंडक मांहेला कया कया दंडकना जीव मरीने कया कया दंडकमां जइ उपजे, ते कहेवानुं बावीशमुं गतिद्वार.

२३ त्रेवीशमुं (आगइ के०) आगतिद्वार, एटले आगमनं आगतिः. आगमन एटले जे भवांतर

थकी आववुं, तेने आगति कहीए. अर्थात् कया कया दंमकमां कया कया दंमकना जीव आवी उपजे, ते कहेवानुं त्रेवीशमुं आगतिद्वार.

२४ चोवीशमुं (वेए के०) वेदे, एटले वेदद्वार, ते वेदनं वेदः. अर्थात् जे अजिलाप करवो, तेने वेद कहीए. ते वेद त्रण प्रकारना छे. तेमां जे पुरुष उपर अजिलाप करवो, इछा करवी ते स्त्रीवेद. तेनां लक्षण कहे छे. योनि, मृदुपणानी अवस्था, मूर्खता, अबलता, कुच अने पुरुषोनी इछा, ए स्त्रीवेदनां लक्षण जाणवां. तथा स्त्री उपर जे अजिलाप करवो तेने पुरुषवेद कहीए. तेनां लक्षण कहे छे. रेतःपतन, खरता, दृढता, पराक्रम, श्मश्रु, धैर्य अने स्त्रीवांछा, ए सात लक्षण पुरुषवेदनां जाणवां. तथा स्त्री अने पुरुष ए बन्नेनो जे अजिलाप करवो, तेने नपुंसकवेद कहीए. तेनां लक्षण कहे छे. स्तनादिक स्त्रीनां लक्षण तथा श्मश्रुकेशादिक पुरुषनां लक्षण तेना जावाजावे युक्त तथा मोहरुप अग्निए जाज्वल्यमान ए लक्षण युक्त होय ते नपुंसकवेद जाणवो. ए त्रण वेदमांथी जे दंडके

गाथा ५ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

चउ=चार.	थावरचउगे=स्थावरचतुष्क.
गब्भतिरिय=गर्भज तिर्यंच.	दुहओ=बे प्रकारनुं (जघन्यथी अने उत्कृष्टथी).
वाउमु=वायुकायने विषे.	अंगुल अंगुल.
मणुआणं मनुष्यने	असंखभाग असंख्यातमो भाग.
पंच पांच.	
सेस बाकीना	
तिसरीरा त्रण शरीर	तणु शरीर

विस्तारार्थ–तिहां प्रथम गाथाना पूर्वार्धे करी चोवीश दंडकोने विषे पांच शरीरनुं द्वार कहे छे. जलचर थलचर खेचर उरपरिसर्प अने भुजपरिसर्प ए (गब्भतिरिय के०) गर्भज तिर्यंच अने (वाउमु के०) वायुकायना दंडकने विषे एक औदारिक बीजुं वैक्रिय त्रीजुं तैजस अने चोथुं कार्मण, ए [illegible] के० [illegible] चार शरीर होय परंतु सम्मूर्छिम तिर्यंचने औदारिक तैजस अने कार्मण ए त्रण शरीर [illegible] (मणुआणं के०) मनुष्यना [illegible] के०, पांचे शरीर [illegible] आहारकलब्धिवाळा कर्म- [illegible] प्रथम [illegible] रचना वृद्धिए [illegible] शरीरनुं

गाथा ५ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

चउ=चार.	थावरचउगे=स्थावरचतुष्क.
गब्भतिरिय=गर्भज तिर्यंच.	दुहओ=बे प्रकारनुं (जघन्यथी अने उत्कृष्टथी).
वाउसु=वायुकायने विषे.	अंगुल=अंगुल.
मणुआणं=मनुष्यने.	असंखभाग=असंख्यातमो भाग.
पंच=पांच.	
सेसा=बाकीना.	
तिसरीरा=त्रण शरीर.	तणू=शरीर.

विस्तारार्थः–तिहां प्रथम गाथाना पूर्वार्धे करी चोवीश दंडकोने विषे पांच शरीरनुं द्वार कहे छे. जलचर, थलचर, खेचर, उरःपरिसर्प अने भुजपरिसर्प ए (गब्भतिरिय के०) गर्भज तिर्यंच अने (वाउसु के०) वायुकाय ए बे दंडकोने विषे एक औदारिक, बीजुं वैक्रिय, त्रीजुं तेजस अने चोथुं कार्मण, ए (चउ के०) चतुः एटले चार शरीर होय, परंतु संमूर्छिम तिर्यंचने औदारिक, तेजस अने कार्मण ए त्रण शरीर होय अने (मणुआणं के०) मनुष्यना एक दंडकने विषे (पंच के०) पांचे शरीर होय. केमके वर्षाना संख्याता आयुष्यवाळा कर्मभूमिना सम्यग्दृष्टि प्रमत्त गुणठाणे वर्तता ऋद्धि प्राप्त एवा मुनि आहारक शरीर करे छे. शरीरनुं

समचतुरस्र संस्थान होय ते गर्भज मनुष्यने होय, पण संमूर्छिम मनुष्यने ओदारिक, तैजस अने कार्मण ए त्रण शरीर होय. एवं त्रण दंडके शरीर कह्यां; अने (सेस के०) शेष रह्या जे एकवीश दंडकवाला जीव तेने (तिसरीरा के०) त्रण शरीर होय. ते आवी रीतेः—नारकीनो एक दंडक तथा देवोना तेर दंडक, एवं चौद दंडकने विषे तो एक वैक्रिय, बीजुं तेजस अने त्रीजुं कार्मण, ए त्रण शरीर होय. तथा एक वायुकाय विना चार थावरना चार दंडक तेमज त्रण विकलेंद्रियना त्रण दंडक, ए सात दंडकने विषे एक ओदारिक. बीजुं तैजस अने त्रीजुं कार्मण, ए त्रण शरीर होय. ए चोवीश दंडके पांच शरीरनुं प्रथम द्वार कह्युं.

हवे बीजुं अवगाहना एटले शरीरना उंच-
पणाना प्रमाणनु द्वार कहे छे.

(थावरचउगे के०) स्थावरचतुष्के. एटले एक वनस्पतिकाय मूकीने बाकी चार स्थावरने विषे एक उत्कृष्टथी अने बीजु जघन्यथी एवुं (दुहओ के०) द्विकना एटले बे प्रकारनुं (तणु के०) शरीर ते (अंगुलअसंखभाग के०) अंगुलना

ख्यातमा भाग प्रमाणे होय, परंतु जघन्य शरीर करतां उत्कृष्ट शरीरमान असंख्यात गुणाधिक होय ॥ ५ ॥

सव्वेसिंपि जहन्ना, साहाविय अंगुलस्स असंखंसो ॥ उक्कोस पणसयधणू, नेरइया सत्तहत्थ सुरा ॥ ६ ॥

गाथा ६ ठीना छूटा शब्दना अर्थ.

सव्वेसिंपि	सर्वने विषे पण	पणसय	पांचसें.
जहन्ना	जघन्य थकी	धणू	धनुष्य
साहाविय	स्वाभाविक	नेरइया	नारकी
अंगुलस्स	अंगुलना	सत्तहत्थ	सात हाथ
असंखंसो	असंख्यातमो भाग	सुरा	देवता
उक्कोस	उत्कृष्ट थकी		

विस्तारार्थ —ए उपरनी गाथाना उत्तरार्धमां कहेला जे स्थावर जीवोना चार दंडक ते मूकीने बाकी रह्या जे वीश दंडक ते (सव्वेसिं के०) सर्वस्मिन् एटले सर्वे दंडकने विषे (अपि के०) पण (जहन्ना के० जघन्य थकी शरीरनुं मान (साहाविय के०) स्वाभाविक [illegible] (अंगुलस्स असंखंसो के०) अंगुलना असंख्यातमा भाग जेटलुं

तथा सातमा शुक्र, अने आठमा सहस्रार ए बे देवलोकमां चार हाथनुं शरीर जाणवुं तथा नवमा आनत, दशमा प्राणत, अगीयारमा आरण अने बारमा अच्युत ए चार देवलोकमां त्रण हाथनुं शरीर जाणवुं. तथा नव ग्रैवेयके बे हाथ शरीर अने पांच अनुत्तरविमाने एक हाथनुं शरी जाणवुं ॥ ६ ॥

गब्भतिरि सहस्स जोयण, वणस्सइ
अहिय जोयण सहस्स ॥ नर तेइंदि
ति गाउ, बेइंदिय जोयणे बार ॥ ७ ॥

गाथा ७ मीना छूटा शब्दना अर्थ

गब्भतिरि=गर्भज तिर्यंच	नर=मनुष्य
सहस्स हजार	तेइंदि तेइन्द्रिय
जोयण योजन	ति गाउ=त्रण गाउ.
वणस्सइ वनस्पति	बेइंदिय-बेइन्द्रिय
अहिय अधिक	बार बार

विस्तारार्थ –(गब्भतिरि के०) गर्भज तिर्यंचम स्वयंभूरमण समुद्रना माछला प्रमुखना शरीरनुं मा (सहस्स जोयण के०) एक हजार योजननुं जाणवुं

तथा (वणस्सइ के०) प्रत्येक वनस्पतिकाय जीवोनुं शरीरमान (अहिय जोयण सहस्सं के०) अधिक-योजनसहस्र एटले एक हजार योजनथी अधिक कांइक कायेरुं जाणवुं. ए शरीरमान समुद्र अने पद्मद्रहने विषे कमलनी नाल प्रमुखनुं जाणवुं. तथा (नर के०) गर्भज मनुष्य अने (तेइंदि के०) तेइंद्रिय ए बे दंडकना जीवोनुं शरीर (ति गाउ के०) त्रण गव्युति एटले त्रण गाउनुं जाणवुं. तथा (बेइं-दिय के०) शंख प्रमुख बेइंद्रिय जीवोना शरीरनुं मान (जोयणे बार के०) बार योजननुं जाणवुं. ए योजन सर्व उत्सेधांगुले नीपन्या लेवा ॥ इति ॥ ७ ॥

जोयणमेगं चउरिं,–दि देहमुच्चत्तणं
सुए त्रणियं ॥ वेउव्वियदेहं पुण,
अंगुलसंखं समारंभे ॥ ८ ॥

गाथा ८ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

जोयणं=योजन.
एगं=एक.
चउरिंदि=चौरिंद्रिय.

देहं=शरीर.
उच्चत्तणं=ऊंचपणुं.
सुए=सूत्रने विषे.

त्तलियं कह्यं छे. | अंगुलमत्तं अंगुलनो संख्या-
वेउव्विअदेहं वैक्रिय शरीर | तमो भाग.
मुण पछी. | समारंभ आरंभनी वेळाए.

विस्तारार्थ—मक्षिका भ्रमर, दंशक, कंसारी प्रमुख (चउरिंदि के०) चतुरिंद्रिय जीवोनुं (जोयण-सेग के०) योजनमेक एटले एक योजननुं (देह-मुच्चत्तण के०) शरीरनुं उच्चपणुं ते उच्चपणा प्रमुख (मुण के०) सत्रे (तलिय के०) तलिन कथितं [illegible] [illegible] मरे [illegible] शरीरनी अवगाहना कह्यो अने ए मान [illegible] [illegible] करतां [illegible] अगतना असंख्यातमा भाग एक प्रदेश अधिक [illegible] [illegible] अवगाहना [illegible] [illegible] [illegible] अवगाहना [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] मध्य अवगा[illegible] [illegible]

[illegible] नुं प्रमाण [illegible] [illegible] अवगाहना कहे [illegible] वेउव्विअदेहं [illegible] [illegible] मुण के०) वळी [illegible] अवगाहनानो [illegible] [illegible] अवगा-[illegible] अवगाहना [illegible] अंगुलसत्तं

के०)एक अंगुलनो संख्यातमो भाग (समारंजे के०) आरंजती वेलाए एटले विकुर्वणा करती वेलाए पहेला समयमां होय ॥ ८ ॥ त्यारपछी वधतुं वधतुं जो अत्यंत वधे तो कया दंडके केटलुं केटलुं वधे, विकुर्वणा करे, तेनुं प्रमाण आगली गाथाए कहे छे.

देव नर अहिय लक्खं, तिरियाणं नवय-
जोयणसयाइं ॥ दुगुणं तु नारयाणं,
भणियं वेउव्वियसरीरं ॥ ९ ॥

गाथा ९ मीना दरेक शब्दना अर्थ.

देव देवता	दुगुणं=बमणुं
नर मनुष्य	तु वली.पण.
अहिअ अधिक	नारयाणं=नारकी
लक्खं लाख	भणियं=कह्युं.
तिरियाण तियंच	वेउव्वियसरीरं=वैक्रिय शरीर
नवयजोयणसयाइं नवसो योजन	

विस्तारार्थ.—(देव के०) देवता (लक्खं के०) ए [illegible] लाख योजननुं वैक्रिय शरीर विकुर्वे अने ([illegible]) मनुष्य (लक्खं अहिय के०) एक लाख अधिक वैक्रिय शरीर विकुर्वे, विष्णुकुमार [illegible] देवना जे ते [illegible] [illegible]

ऊंचा ऊजा रहे छे अने मनुष्य तो पृथ्वी उपरज ऊजा रहे, परंतु जे वारे वैक्रिय शरीर करे, ते वारे ५ तथा मनुष्य ए बेहु ऊजा थका मस्तकनी पासे सरखा देखाय, माटे मनुष्य लाख योजनथी चार अंगुल अधिक वैक्रिय शरीर करे, तोज ऊजा थका सरखा देखाय.

तथा (तिरियाणं के०) तिर्यंचाणं एटले तिर्यंच जीवो विकुर्वे तो(नवयजोयणसयाइं के०) नवकयोजनशतानि एटले नवसें योजन सुधीनुं वैक्रिय शरीर करे. (तु के०) पुनः एटले वली (नारयाणं के०) नारकाणां एटले नारकी जीवो तो पोतपोताना शरीर थकी (डुगुणं के०) द्विगुणं एटले बमणुं विकुर्वे अर्थात् जेनुं पांचसें धनुष्यनुं स्वाजाविक शरीर होय, ते मूल शरीरथी बमणु–हजार योजननु विकुर्वणाकाले वैक्रिय शरीर करी शके. ए रीते (वेउवियसरीरं के०) वैक्रिय शरीरनी विकुर्वणानु मान जे दंडके जेटलुं छे, ते दंमके तेटलुं (जणियं के०) जणितं एटले कह्युं ॥ ए॥

हवे ए वैक्रिय विकुर्वणा कया दंमकना जीवोने केटला काल पर्यंत रहे, ते कहे छे.

अंतमुहुत्तं निरए, मुहुत्त चत्तारि

तिरियमणुएसु ॥ देवेसु अद्धमासो,
उक्कोस विउव्वणाकालो ॥ १० ॥

गाथा १० मीना जुदा शब्दना अर्थ.

अंतमुहुत्त अंतर्मुहूर्त.
निरए नारकीने विषे
मुहुत्त मुहूर्त
चत्तारि चार
तिरियमणुएसु तिर्यंच अने मनुष्यने विषे
देवेसु देवताने विषे.
अद्धमासो अर्ध मास.
उक्कोस उत्कृष्टथी
विउव्वणा विकुर्वणा
कालो काल

विस्तारार्थ — निरए के० नारकीना दंडकने विषे (अंतमुहुत्त के०) एक अंतर्मुहूर्त पर्यंत वैक्रिय शरीर-नी विकुर्वणा रहे [illegible] पछी विखराइ जाय अने (तिरियमणुएसु के० तिर्यच अने मनुष्यना दंडकने विषे (चत्तारि मुहुत्त के० चार मुहूर्त पर्यंत एक प्रकारे [illegible] विकुर्वणा रहे पछी विखराइ जाय [illegible] देवताना दंडकने विषे [illegible] पंदर दिवस [illegible] विकुर्वणा रहे पछी विखराइ जाय [illegible] उक्कोस के० [illegible] विउव्वण-कालो के० [illegible] विकुर्वणानो [illegible]

अहीं नव ग्रैवेयक तथा पांच अनुत्तरविमानना देवोने कांइ उत्तरवैक्रिय शरीर करवुं पमतुं नथी, केमके तेमनामां वैक्रिय शरीर करवानुं सामर्थ्य ठतां पण तेने ते शरीर करवानुं कोइ प्रयोजन उपजतुं नथी माटे. अहीं देव अने नारकीने जवप्रत्ययिक वैक्रिय शरीर ठे अने मनुष्य तथा तिर्यंचने लब्धिप्रत्ययिक वैक्रिय शरीर ठे, ए रीते बीजुं अवगाहनाद्वार कह्युं ॥१०॥

हवे त्रीजुं संघयणद्वार कहे ठे.

थावर सुर नेरइया, असंघयणा य
विगल ठेवठं ॥ संघयण ठग्गं गब्भ-
य,—नरतिरिएसुवि मुणेयव्वं ॥ ११ ॥

गाथा ११ मीना वुटा शब्दना अर्थ.

थावर=स्थावर.
सुर=देवता.
नेरइया=नारकी.
असंघयणा=संघयण रहित.
विगल=विकलेंद्रिय.
ठेवठं=ठेवटुं.
ठग्गं=ठए.
गब्भय=गर्भज
नर मनुष्य.
तिरिएसुवि=तिर्यंचने विषे पण.
मुणेयव्वं=जाणवा.

विस्तारार्थः—पृथिवी ... तेज,
स्पति,ए (थावर ... च
के०) देवता ... (

गाथा १२ मीना बूटा शब्दना अर्थ.

सवेसिं=सर्व दंडकोने विषे.	चउरंसा=समचतुरस्र.
चउ=चार	नर तिरि=मनुष्य अने तिर्यंच
दह=दश	छ संठाणा=छ सस्थान
वा=अथवा	हुंडा=हुंडक संस्थान.
सन्ना=संज्ञा.	विगलिंदि=विकलेंद्रिय
सवे=सर्वे	नेरइया=नारकी.
सुरा=देवता	

विस्तारार्थः–एकेंद्रियथी मांमीने (सवेसिं के०) सर्वे चोवीशे दंडकने विषे आहार, जय, मैथुन, परिग्रह, ए (चउ के०) चार संज्ञा (वा के०) अथवा (दह के०) दश (सन्ना के०) संज्ञा होय. ते क्रोध, मान, माया, लोज, उघ, लोक अने पूर्वोक्त आहारादिक चार मली दश जाणवी अथवा पूर्वे कहेली सोल संज्ञा होय ए चोथुं संज्ञाद्वार कह्युं.

हवे पांचमु सस्थानद्वार कहे छे.

(सवे सुरा य के०) सघला ए तेरे दंडकना देवता चउरसा के०) एक समचतुरस्र संस्थानना जाणवा. ते देवोना नाम कहे छे.

पंदर जातिना परमाधार्मिक देवता कहे

तिर्यग्जृंजग देवोनां रहेवानां स्थान कहे छे. अढी द्वीपमां पांच महाविदेहक्षेत्रना १६० विजयना १६० वैताढ्य, अने पांच जरत तथा पांच ऐरवतना दश वैताढ्य मली १७० दीर्घ वैताढ्य पर्वत छे, तेने विषे ए देवो रहे छे, तथा वली देवकुरु मांहे शीतोदा नदीने बे पासे चित्रकूट अने विचित्रकूट नामे पर्वत छे, तिहां रहे छे. तथा उत्तरकुरु मांहे सीता नामे नदी छे तेनी बे पासे यमक नामे बे पर्वत छे, तिहां रहे छे. तथा सीता नदीनां नीलवंत प्रमुख पांच द्रह छे, ते एकेक द्रहनी पूर्वे अने पश्चिमे दश कांचनगिरि पर्वत करतां एकसो कांचनगिरि छे. एम सीतोदा नदीना नीलवंत प्रमुख पांच द्रहनी बे पासेना एकसो कांचनगिरि मली बसें कांचनगिरि जंबुद्वीपना छे. तथा तेथी बमणा धातकीखंडना चारसें कांचनगिरि अने पुष्करार्द्धना पण चारसें मली अढी द्वीपमां एक हजार कांचनगिरि पर्वत छे, तिहां ए देवो रहे छे. एम ए चार स्थानके तिर्यग्जृंजक देवो रहे छे. ए देवोनुं एक पल्योपम आयु छे. ए अधिकार श्रीजगवती सूत्रने चौदमा शतकना आठमा उद्देशामां छे.

नव ग्रैवेयकनां नाम कहे छे. १ सुदर्शन, २ सुप्रतिष्ठ, ३ मनोरम, ४ सर्वतोभद्र, ५ विशाल, ६ सौम्य, ७ सौमनस, ८ प्रीतिकर, ए आदित्य.

पांच अनुत्तरविमाननां नाम कहे छेः-एक विजय, बीजुं विजयंत, त्रीजुं जयंत, चोथुं अपराजित, पांचमुं सर्वार्थसिद्ध, ए सर्वे देवोनुं समचतुरस्र संस्थान जाणवुं.

(नर तिरि के०) मनुष्य अने तिर्यंच ए बे दंडकने विषे (छ संठाणा के०) छए संस्थान घणा जीव आश्रयी लाभे अने (विगलिंदि के०) विकलेंद्रियना त्रण दंडक तथा (नेरइया के०) नारकीनो एक दंडक मली चार दंडकने विषे एकज (हुंडा के०) हुंडक संस्थान होय. ए उंगणीश दंडके संस्थान कह्यां ॥१२॥ हवे पांच स्थावरना पांच दंडके संस्थान कहे छे.

नाणाविह धय सूई, बुब्बुद वण वाउ तेउ अपकाया ॥ पुढवी मसूर चंदा,-कारा संठाणउ भणिया ॥ १३ ॥

गाथा १३ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

नाणाविह=नानाविध.	अपकाया=अप्काय.
धय=ध्वजा.	पुढवी=पृथ्वीकाय.
सूई=सोइ.	मसूर=मसूरनी दाल.
बुब्बुद=परपोटा	चंदाकार=चंद्रमाने आकारे.
वण=वनस्पतिकाय	संठाणई=संस्थान.
वाउ=वायुकाय.	भणिया=कह्यां छे.
तेउ=तेउकाय	

विस्तारार्थः—(वण के०) वनस्पतिकायना दंडकने विषे (नाणाविह के०) नानाविध एटले घणा प्रकारना आकार होय. ए विविध संस्थाने संस्थित छे, तथा (वाउ के०) वायुकायना दंडके (धय के०) ध्वजाने आकारे संस्थान होय; तथा (तेउ के०) तेउकायना दंडके (सूई के०) सोइने आकारे संस्थान होय. तथा (अपकाया के०) अपकायना दंडके (बुब्बुद के०) बुदबुद एटले पाणीमां परपोटा थाय छे तेवा आकारना संस्थान होय. तथा (पुढवी के०) पृथ्वीकायना दंडके (मसूर के०) अर्ध मसूरनी दालने आकारे अथवा तुवरनी दालने आकारे अने (चंदाकार के०) चंद्रमाने आकारे संस्थान होय. ए पांच

दंमकना जीवो संबंधी शरीरनां (संगणर्ठ के०) संस्थान ते जगवती प्रमुख सिद्धांतने विषे (जणिया के०) कह्यां ठे. चोवीशे दंमके पांचमुं संस्थानद्वार कह्युं.

हवे ठहुं कषायद्वार कहे ठे.

सव्वेवि चउकसाया, लेसग्गं गप्न-
तिरियमणुएसु ॥ नारय तेऊ वाऊ,
विगला वेमाणिय तिलेसा ॥ १४ ॥

गाथा १४ मीना बूटा शब्दना अर्थ

सव्वेवि सर्व पण	तेऊ तेउकाय
चउकसाया चार कषायवाळा	वाऊ वायुकाय
लेसग्गं ठ लेश्या	विगल विकलेंद्रिय
गप्नतिरियमणुएसु गर्भज तिर्यंच	वेमाणिय वैमानिक
अने मनुष्यने विषे	तिलेसा त्रण लेश्यावाळा
नारय नारकी जीवो	

विस्तारार्थ — (सव्वेवि के०) सर्वे पण चोवीश समस्त चारे गतिना जीवोने विषे पण क्रोध मान माया, अने लोभ ए (चउकसाया के०) चार कषाय होय ए ठहुं कषायद्वार कह्युं.

हवे सातमुं लेश्याद्वार कहे ठे. (गप्नतिरियमणुएसु के०) गर्भज तिर्यंच अने गर्भज मनुष्य, ए

वे दंडकने विषे (लेसछग्गं के०) लेश्याषट्कं एटले छए लेश्या होय, तथा (नारय तेऊ वाऊ के०) नारकीनो एक दंडक अने तेउकायनो दंडक तथा वायुकायनो दंडक अने (विगला के०) विकला एटले विकलेंद्रियना त्रण दंडक, ए छ दंडकोने विषे कृष्ण, नील अने कापोत. ए (तिलेसा के०) त्रण लेश्याओ होय. तथा (वेमाणिय के०) वैमानिक देवोना एक दंडकने विषे पण तेजो पद्म अने शुक्ल ए त्रण लेश्या होय. ए नव दंडके लेश्या कही ॥ १४ ॥

जोइसिय तेउलेसा, सेसा सव्वे
हुंति चउलेसा ॥ इंदियदारं सुगमं,
मणुआण सत्त समुग्घाया ॥ १५ ॥

गाथा १५ मी: [illegible] द्वारनो अर्थ

विस्तारार्थः—(जोइसिय के०) ज्योतिष्क देवोना दंमके एक (तेउलेसा के०) तेजो लेश्या होय अने (सेसा के०) शेष रह्या जे दश जवनपतिना दश दंमक, अगीयारमो व्यंतर देवोनो, बारमो पृथ्वीकायनो, तेरमो अप्कायनो, चौदमो वनस्पतिकायनो, ए (सवि के०) सर्व चौदे दंमकोने विषे पण कृष्ण, नील, कापोत अने चोथी तेजो, ए (चउलेसा के०) चार लेश्याउं (हुंति के०) होय. ए चोवीशे दंमकोने विषे सातमुं लेश्याद्वार कह्युं.

हवे आठमुं इंडियद्वार कहे ठे. (इंदियदारं सुगमं के०) ते इंडियद्वार यद्यपि सुगम ठे, तोपण कांइक विशेष कहीए ढीए. स्थावरना पांच दंमके एक स्पर्शेंडियज होय, अने विकलेंडियना त्रण दंमकमांथी बेइंडियने एक शरीर, बीजी रसना एटले जीज, ए बे इंडियो होय. तथा तेइंडियने एक शरीर, बीजी जीज, त्रीजी नासिका, ए त्रण इंडियो होय. तथा चौरिंडियने एक शरीर, बीजी जीज, त्रीजी नासिका अने चोथी चक्षु, ए चार इंडियो होय. ए पांच स्थावरना पांच अने त्रण विकलेंडियना त्रण मली आठ दंमके इंडियोनो विचार कह्यो.

विस्तारार्थः—पहेली (वेयणा के०) वेदना समुद्घात, बीजी (कसाय के०) कषाय समुद्घात, त्रीजी (मरणे के०) मरण समुद्घात, चोथी (वेउव्विय के०) वैक्रिय समुद्घात, पांचमी (तेयए य के०) तेजोलेश्या मूके ते तैजस समुद्घात, छठी (आहारे के०) आहार समुद्घात, सातमी (केवलिय के०) केवली समुद्घात, (इमे के०) ए (सत्त के०) सात (समुग्घाया के०) समुद्घात ते (सन्नीणं के०) सन्नी पंचेंद्रिय मनुष्यने (हुंति के०) होय ॥१६॥

एगिंदियाण केवल, तेउ आहारग
विणा उ चत्तारि ॥ ते विउव्विय वज्जा,
विगला सन्नीण ते चेव ॥ १७ ॥

गाथा १७ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

एगिंदियाण एकेंद्रियने	विउव्विय वैक्रिय
केवल केवली	वज्जा वर्जीने
तेउ तैजस	विगला विकलेंद्रियने
आहारग आहारक	सन्नीण सन्नीने
विणा=वर्जीने	चेव—निश्चे
चत्तारि=चार.	

विस्तारार्थः-(एगिंदियाण के०) एकेंद्रिय वैक्रिय वायुकाय जीवोने एक (केवल के०) केवली, बीजी (तेउ के०) तैजस, त्रीजी (आहारग के०) आहारक, ए त्रण समुद्घात (विणा के०) वर्जीने बाकीनी एक वेदना, बीजी कषाय, त्रीजी मरण अने चोथी वैक्रिय, ए (चत्तारि के०) चार समुद्घात होय. (उ के०) वली (ते के०) ते चारमांथी (विउव्विय के०) एक वैक्रिय समुद्घात (वज्जा के०) वर्जीए, ते वारे एक वेदना, बीजी कषाय अने त्रीजी मरण, ए त्रण समुद्घात, ते एक वायुकायना दंडक विना बाकी चार स्थावरने चार दंडके होय. तथा (विगला के०) त्रण विकलेंद्रियना त्रण दंडके पण तेहीज पूर्वोक्त त्रण समुद्घात होय अने (सन्नीण के०) सन्नी पंचेंद्रिय गर्भज मनुष्यने तो (ते के०) तेहीज पूर्वे कहेला साते समुद्घात होय. आ गाथामां (चेव के०) एव निश्चयार्थमां छे तथा चकार छे ते समुच्चयार्थमां छे. ए सर्व वात उपर कही ॥ १७ ॥

हवे तेज वात गाथाना पूर्वार्धे करी दृढ करे छे.

पण गब्भतिरि सुरेसु, नारय वाउसु

[illegible] निग मेसे ॥ निगाउ च दिठी
थावय, गिलनी गेग निच दिठी ॥ १८ ॥

[illegible] [illegible] दीना [illegible] [illegible] अर्थ.

[illegible]

विस्तारार्थ [illegible] एक [illegible] [illegible] समुद्घात [illegible] समुद्घात [illegible] आहोना एक [illegible] समु- द्घात [illegible] एक [illegible] [illegible]

हवे अगीयारमुं चार दर्शननुं द्वार कहे छे.

थावर बि तिसु अचक्खु, चउरिंदिसु तद्दु-
गं सुए जणियं ॥ मणुआ चउदंसणिणो,
सेसेसु तिगं तिगं जणियं ॥ १९ ॥

गाथा १९ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

थावर=स्थावर.	सुए=सूत्रने विषे.
बि=बेइंद्रिय.	जणियं=कह्यां छे.
तिसु=तेइंद्रियने विषे.	मणुआ=मनुष्यो.
अचक्खु=अचक्षुदर्शन.	चउदंसणिणो=चार दर्शनवाळा.
चउरिंदिसु=चौरिंद्रियने विषे.	सेसेसु=बाकीनाने विषे.
तद्दुगं=ते बे. (चक्षु अने अचक्षु.)	तिगं तिगं=त्रण त्रण (दर्शन).
	जणियं=कह्यां छे.

विस्तारार्थः–(थावर के०) पृथ्व्यादिक पांच स्थावरना पांच दंडक तथा (बि के०) बेइंद्रियनो एक दंडक अने (तिसु के०) त्रींद्रियनो एक दंडक, एवं सात दंडकने विषे एक (अचक्खु के०) अचक्षुदर्शन होय, केमके एमां चक्षुरिंद्रिय नथी. तथा (चउरिंदिसु के०) चतुरिंद्रियेषु एटले चौरिंद्रियने विषे (तद्दुगं के०) तद्द्विकं एटले एक चक्षु अने बीजुं अचक्षु ए बे दर्शन (सुए जणियं के०) सूत्रने विषे एटले सिद्धांतने विषे

थिरे=स्थावरने विषे.
अनाणदुगं=बे अज्ञान.
नाणन्नाण=ज्ञान अने अज्ञान.
दु=बे.
विगले=विकलेंद्रियने विषे.
मणुए=मनुष्यने विषे.
पण नाण=पांच ज्ञान.
तिअनाण=त्रण अज्ञान.

विस्तारार्थः–(सुर के०) देवताना तेर दंडक तथा (तिरि के०) पंचेंद्रिय तिर्यंचनो एक दंडक अने (निरए के०) नेरयिके एटले नारकीनो एक दंडक एवं पंदर दंडकने विषे मिथ्यादृष्टि जीवने एक मतिअज्ञान, बीजुं श्रुतअज्ञान अने त्रीजुं विभंगज्ञान, ए त्रण अज्ञान होय; अने सम्यगदृष्टि जीवने एक मतिज्ञान, बीजुं श्रुतज्ञान अने त्रीजुं अवधिज्ञान, ए त्रण ज्ञान होय. ए रीते (अन्नाण नाण तिय तिय के०) अज्ञानज्ञानत्रिकत्रिक एटले अज्ञान त्रण अने ज्ञान पण त्रण होय. तथा एकेंद्रियादिक (थिरे के०) स्थावरे एटले स्थावर जीवोना पांच दंडकने विषे (अनाणदुगं के०) अज्ञानद्विक एटले एक मतिअज्ञान अने बीजुं श्रुतअज्ञान ए बे अज्ञान होय. केमके स्थावरने समकित नथी माटे ज्ञान पण नथी. तथा (विगले के०) विगले एटले विकलेंद्रिय जीवना त्रण दंडकने विषे (दु के०) बे (नाणन्नाण के०) ज्ञानाज्ञान एटले ज्ञान अने अज्ञान ए बे होय.

तेर=तेर.	पण=पांच.
पन्नर=पंदर.	वाए=वायुकायने विषे.
मणुएसु=मनुष्यने विषे.	जोगतियं=त्रण जोग.
विगले=विकलेंद्रियने विषे.	थावरे=स्थावरने विषे.
चउ=चार.	होइ=होय.

विस्तारार्थः--(सुर के०) देवताना तेर दंरुक अने (निरए के०) नैरयिके तेनारकीनो एक दंरुक, एवं चौद दंरुकने विषे सत्य मनोयोगादि चार योग मनना अने सत्य वचनयोगादि चार योग वचनना, तथा एक वैक्रिय, बीजो तैजस अने त्रीजो कार्मण, ए त्रण योग कायना मलीने (इक्कारस के०) एकादश एटले अगीयार योग होय. तथा (तिरिएसु के०) तिर्यंक्षु एटले तिर्यंचना एक दंरुकने विषे एक आहारक काययोग अने बीजो आहारक मिश्रकाययोग, ए बे योग वर्जीने वाकीना (तेर के०) तेर योग होय तथा (मणुएसु के०) मनुष्येषु एटले मनुष्यना एक दंरुकने विषे (पन्नर के०) पंदर योग सर्वे लाभे, तथा (विगले के०) विकले एटले विकलेंद्रियना त्रण दंरुकने विषे एक औदारिक काययोग, बीजो औदारिक मिश्रकायपयोग, त्रीजो कार्मण कायपयोग अने चोथो असत्याऽमृषा वचनयोग, ए (चउ के०)

चार योग होय, तथा (वाए के०) वायो एटले वायुकायना एक दंडकने विषे एक औदारिक काययोग, बीजो औदारिक मिश्रकाययोग, त्रीजो वैक्रिय काययोग, चोथो वैक्रिय मिश्रकाययोग अने पांचमो कार्मण काययोग, ए (पण के०) पंच एटले पांच योग होय. तथा एक वायुकाय वर्जीने शेष (थावरे के०) स्थावरे एटले पृथिव्यादिक चार स्थावरना चार दंडकने विषे एक औदारिक काययोग, बीजो औदारिक मिश्रकाययोग अने त्रीजो कार्मण काययोग. एवं (जोगतियं के०) योगत्रिकं एटले त्रण योग (होइ के०) होय. ए चोवीश दंडक पंदर योगनुं चौदमुं द्वार कह्युं ॥२१॥

हवे पंदरमुं बार उपयोगनुं द्वार कहे छे.

उवओगा मणुएसु. बारस नव निरय
तिरिय देवेसु ॥ विगलदुगे पण छक्कं,
चउरिंदिसु थावरे तियगं ॥ २२ ॥

गाथा २२ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

उवओगा उपयोग
मणुएसु मनुष्यने विषे
बारस बार
निरय नारकी
तिरिय पंचेंद्रिय तिर्यंच.
देवेसु देवताने विषे
विगलदुगे विकलद्विके (बेइंद्रिय अने तेइंद्रियने विषे)

पण=पांच.	थावरे=स्थावरने
छक्कं=छ	तियग=त्रण.
चउरिंदिसु=चौरिंद्रियने विषे	

विस्तारार्थ.-(मणुएसु के०) मनुष्येषु एटले मनुष्यना एक दंडकने विषे (बारस के०) द्वादश ते बार (उवओगा के०) उपयोगाः एटले उपयोगो होय, तथा (निरय के०) नारकीनो एक दंडक अने (तिरि के०) पचेंद्रिय तिर्यंचनो एक दंडक तथा (देवेसु के०) देवेषु एटले देवताना तेर दंडक, ए पदर दंडकने विषे पूर्वोक्त बार उपयोगमांथी एक मन.पर्यवज्ञान, बीजु केवलज्ञान अने त्रीजु केवलदर्शन, ए त्रण उपयोग टालीने बाकी (नव के०) नव उपयोग होय तथा (विगलदुगे के०) विकलद्विके एटले विकलेंद्रियना बेइंद्रिय अने तेइंद्रिय, ए बे दंडकने विषे एक मतिज्ञान, बीजु श्रुतज्ञान, त्रीजु मतिअज्ञान, चोथु श्रुतअज्ञान अने पांचमु अचक्षुदर्शन ए (पण के०) पंच एटले पांच उपयोग होय तथा (चउरिंदिसु के०) चतुरिंद्रियेषु एटले चौरिंद्रियना दंडकने विषे पूर्वोक्त पांच उपयोगनी साथे छठु चक्षुदर्शन भेलीए ते वारे (छक्क के०) षट्क एटले छ उपयोग होय. संमू-

छिम तिर्यंचने पण ए ज होय. तथा (थावरे के०) स्थावरे एटले एकेंद्रियादिक पांच स्थावरना पांच दंडके एक मतिअज्ञान, बीजुं श्रुतअज्ञान अने त्रीजुं अचक्षुदर्शन, ए (तियगं के०) त्रियकं एटले त्रण उपयोग होय. तथा संमूर्छिम मनुष्यने मतिअज्ञान, श्रुतअज्ञान, चक्षुदर्शन अने अचक्षुदर्शन, ए चार उपयोग होय; तथा सिद्धना जीवोने एक केवलज्ञान, बीजुं केवलदर्शन, ए बे उपयोग होय ॥ २२ ॥ ए चोवीश दंडके पंदरमुं उपयोगद्वार कह्युं.

हवे सोलमुं प्रत्येक दंडकने विषे एक समयमां केटला जीव आवी उपजे. तेनी संख्यानुं द्वार तथा सत्तरमुं प्रत्येक दंडकमांथी एक समयमां केटला जीव च्यवे. तेनी संख्यानुं द्वार. ए बे साथे कहे छे.

संखमसंखा समए. गब्भयतिरि विगल
नारय सुरा य ॥ मणुआ नियमा संखा,
वणऽणंता थावर असंखा ॥ २३ ॥

गाथा २३ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

संखमसंखा संख्याता अने असंख्याता.
समए समय विषे.
गब्भयतिरि गर्भज तिर्यंच.
विगल विकलेंद्रिय.
नारय-नारकी.

सुरा=देवता.
मणुआ=मनुष्यो.
निअमा=नियमथी, निश्चे.
संखा=संख्याता.
वण=वनस्पतिकाय.
अणंता=अनंता.
थावर=स्थावर.
असंखा=असंख्याता.

विस्तारार्थः—(गब्भ तिरि के०) गर्भज तिर्यंचनो एक दंडक तथा (विगल के०) विकलेंद्रियना त्रण दंडक तथा (नारय के०) नैरयिक ते नारकीनो एक दंडक अने (सुरा य के०) सुर एटले देवताना तेर दंडक, ए सर्व मली अढार दंडकना जीव ते (संखमसंखा के०) संख्याताऽसंख्याता एटले संख्याता अथवा असंख्याता (समए के०) समये ते एक समय मांहे उपजता लाभीए तथा (मणुआ के०) मनुष्याः एटले मनुष्यना एक दंडकने विषे (नियमा के०) नियमात् एटले नियम थकी एक समयने विषे (संखा के०) संख्याता जीव उपजता लाभे, ए गर्भज मनुष्य आश्रयी जाणवु. तथा पांच स्थावर मांहेला (वणऽणंता के०) वनानंता. एटले वनस्पतिकायना दंडके अनंता जीव एक समयमां उपजे, तथा एक वनस्पतिकाय विना बाकीना चार (थावर के०) स्थावर जीवोना चार दंडके एक समयमा (असखा के०) असख्याता जीव उपजे ॥ २३ ॥

असन्नी नर असंखा, जह उववाए,
तहेव चवणेवि ॥ बावीस सग ति दस
वास, सहस्स उक्किठ पुढवाई ॥ ३४ ॥

गाथा ३४ मांना छूटा शब्दना अर्थ

[illegible]

ए रीते सोलमुं उपपानद्वार अने सत्तरमुं च्यवनानुं द्वार, ए बे द्वार साथे कह्यां.

हवे अढारमुं चोवीशे दंमकने विषे आयुःस्थितिना प्रमाणनुं द्वार कहे छे.

(बावीस के०) बावीश अने (सग के०) सत ते सात, (ति के०) त्रि ते त्रण (दस के०) दश ते दश (वास के०) वर्ष अने (सहस्स के०) सहस्र ते हजार, अहीं वास शब्द अने सहस्स शब्द बावीसादि प्रत्येक शब्द साथे जोमवा, एटले बावीश हजार वर्ष, सात हजार वर्ष, त्रण हजार वर्ष, अने दश हजार वर्ष, ए (उक्किठ के०) उत्कृष्टी आउखानी स्थिति अनुक्रमे पाच स्थावरमांथी एक तेउकाय वर्जीने बाकी (पुढवाई के०) पृथिव्यादिक चार स्थावरोना चार दंमकोने विषे कहेवी. ते विवरीने कहीए छीए पृथ्वीकायनी बावीश हजार वर्षनी, अपूकायनी सात हजार वर्षनी, वायुकायनी त्रण हजार वर्षनी अने वनस्पतिकायनी दश हजार वर्षनी आयु स्थिति जाणवी. ए चार स्थावरनुं आयु कह्युं ॥ २४ ॥

तिदिणग्गि तिपल्लाउ, नर तिरि सुर निरय सागर तितीसा ॥ वंतर पल्लं जोइस, वरिस लख्काहियं पलियं ॥ २५ ॥

गाथा २५ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

तिदिण—त्रण दिवस
अग्गि—अग्निकाय.
तिपल्ला—त्रण पल्योपम.
आउ आयुष्य
नर मनुष्य.
तिरि तिर्यच
सुर देवता.
निरय नारकी
सागर सागरोपम
तितीसा तेत्रीश.
वंतर व्यंतर.
पल्लं पल्योपम.
जोइस ज्योतिषी.
वरिस वर्ष.
लख्ख लाख
अहियं अधिक
पलियं पल्योपम

विस्तारार्थः— (तिदिणग्गि के०) त्रिदिनाग्नि. एटले त्रण दिवसनी अग्निकाय जीवोनी उत्कृष्ट आयुःस्थिति जाणवी. तथा (नर के०) मनुष्य अने (तिरि के०) तिर्यच ए बे दंडकने विषे (तिपल्लाउ के०) त्रिपल्यायु एटले त्रण पल्योपमनी आयु स्थिति जाणवी. तथा (सुर के०) वैमानिक देवता अने (निरय के०) नरयिक एटले नारकीनो दंडक एनी (सागर तितीसा के०) सागरत्रयस्त्रिंशा एटले

तेत्रीश सागरोपमनी उत्कृष्ट आयुःस्थिति ज. तथा (वंतर के०) व्यंतर देवोनुं (पल्लं के०) पल्य ते एक पल्योपमनुं आयु जाणवुं. तथा (जोइस के०) ज्योतिषी देवोनुं (वरिस लक्काहियं पलियं के०) वर्षलक्षाधिकं पल्यं एटले एक लाख वर्षे अधिक एक पल्योपमनुं चंद्रमानुं आयुष्य जाणवुं, अने एक पल्योपम एक हजार वर्षे अधिक सूर्यनुं आयुष्य जाणवुं ॥ २५ ॥

हवे असुरनी आयुःस्थिति कहे छे.

असुराणं अहिय अयरं, देसूणडुपल्लयं नवनिकाए ॥ बारसवासुणुपणदिण, छम्मास उक्किठ विगलाउ ॥ २६ ॥

गाथा २६ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

असुराणं- असुरकुमारोनुं.	उणुपणदिण ओगणपचास दिवस.
अहिय=अधिक.	छम्मास छ महिना.
अयरं=अतर, सागरोपम.	उक्किठ उत्कृष्ट.
देसूण देशे ऊणा(काइक ओछुं).	विगला विकलेंद्रिय.
डुपल्लयं बे पल्योपम.	आउ=आयुष्य.
नवनिकाए=नव निकायने विषे.	
बारसवास=बार वर्ष.	

हवे जघन्य आयुष्यनी स्थिति कहे छे.

पुढवाइ दसपयाणं, अंतमुहुत्तं जहन्न-
आउठिई ॥ दससहस्सवरिसठिई, भव-
णाहिव निरय वंतरिया ॥ २७ ॥

गाथा २७ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

पुढवाइ=पृथ्वीकायादि.	दससहस्सवरिस=दश हजार वर्ष.
दसपयाणं=दश पदोनी.	ठिई=स्थिति.
अंतमुहुत्तं=अंतर्मुहूर्त्त.	भवणाहिव=भवनपति.
जहन्न=जघन्य.	निरय=नारकी.
आउ=आयुष्य.	वंतरिया=व्यंतर देवो.
ठिई=स्थिति.	

विस्तारार्थः—(पुढवाइ के०) पृथ्वीकाय छे आदि जेमां एवा पृथ्वीकायादिक (दसपयाणं के०) दश-पदानां एटले दश पद तेमां पांच स्थावरना पांच दंडक, तथा त्रण विकलेंद्रियना त्रण दंडक, अने तिर्यंच पंचेंद्रियनो एक दंडक, तथा मनुष्यनो एक दंडक, एवं दश पदरूप दश दंडकने विषे (जहन्नआउठिई के०) जघन्यआयुःस्थितिः एटले जघन्य थकी आ-युनी स्थिति (अंतमुहुत्तं के०) अंतर्मुहूर्त्त ते एक अंतर्मुहूर्त्तनी जाणवी तथा (भवणाहिव के०) भव-

(आउआ के०) आयुष्य एटले जघन्य आयु (हुंति के०) थाय छे, तथा (जोइसिया के०) ज्योतिषी देवोनुं (तयठंस के०) तदष्टांश एटले पूर्वोक्त एक पल्योपमनो अष्टमांश अर्थात् आठमो जाग, एटलुं जघन्य आयु जाणवुं. ए अढारमुं आयुःस्थितिनुं द्वार कह्युं.

हवे उंगणीशमुं छ पर्याप्तिनुं द्वार कहे छे.

(सुर के०) देवता तेना तेर दंकक, (नर के०) मनुष्यनो एक दंकक, (तिरि के०) तिर्यचनो एक दंकक अने (निरएसु के०) नैरयिक ते नारकीनो एक दंकक, एम सोल दंककने विषे (छ पज्जत्ती के०) षट्पर्याप्ति एटले छए पर्याप्ति होय अने (थावरे के०) स्थावरे एटले पृथिवीकायादिक पांच स्थावरना पांच दंडके एक नाषा अने बीजुं मन, ए बे पर्याप्ति विना बाकी (चउगं के०) चतुष्कं एटले चार पर्याप्ति होय ॥ २० ॥

हवे विकलेंद्रिय जीवोने पर्याप्ति कहे छे.

विगले पंच पजत्ती, छद्दिसिआहार
होइ सवेसिं ॥ पणगाइपए नयणा,
अह सन्नितियं जणिस्सामि ॥ २९ ॥

गाथा ११ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

विगले=विकलेंद्रियने विषे.
पंच=पांच.
पजत्ती=पर्याप्ति.
छद्दिसि=छ दिशानो.
आहार=आहार.
होइ=होय.
सव्वेसिं=सर्वने विषे.
पणगाइ=पंचकादि.
पए=पदने विषे.
भयणा=भजना.
अह=हवे.
सन्नितियं=त्रण संज्ञा.
भणिस्सामि=कहीश.

विस्तारार्थः-(विगले के०) विकले एटले विकलेंद्रियना त्रण दंडके एक मनःपर्याप्ति विना बाकीनी (पंच पजत्ती के०) पांच पर्याप्ति होय. ए छगणीशमुं छ पर्याप्तिनुं द्वार कह्युं.

हवे वीशमुं आहारद्वार कहे छे.

(सव्वेसिं के०) सर्वेषु एटले सर्व चोवीश दंडकोने विषे चार दिशि अने अधोदिशि तथा ऊर्ध्वदिशि ए (छद्दिसिआहार के०) षट्दिशिआहारः एटले छए दिशिनो आहार (होइ के०) होय, परंतु (पणगाइपए के०) पंचकादिपदे एटले पृथिव्यादिक पांच स्थावरना पदने विषे (भयणा के०) भजना जाणवी. एने छ दिशिनो आहार होय पण, अने न पण होय. केमके लोकने अंते रह्या एवा

जे सूक्ष्म पांच स्थावर, ते त्रण दिशिनो तथा चार दिशिनो तथा पांच दिशिनो पण आहार लीए छे.

जे शरीरे फरसे ते उंजाहार कहीए; त्वचाए करी फरसे ते लोमाहार कहीए; कवलादिकनो प्रक्षेपाहार कहीए; तिहां नारकी जीवोने उंजाहार अने लोमाहार ए बेहु आहार मनमां चिंतव्या पछी बेहु अमनोज्ञ परिणमे,तथा देवताने उंजाहार अने लोमाहार शुभमनोज्ञ परिणमे; एकेंद्रियादिक पांचे थावरने उंजाहार अने लोमाहार होय;तथा त्रण विकलेंद्रिय, चोथा तिर्यंच पंचेंद्रिय अने पांचमा मनुष्य, एमने उंजाहार, लोमाहार अने कवलाहार, ए त्रणे आहार होय. ए वीशमुं आहारद्वार कह्युं.

(अह के०) अथ एटले हवे (सन्निनियं के०) संज्ञात्रिकं एटले संज्ञा त्रणनुं एकवीशमुं द्वार (जणिस्सामि के०) जणिष्यामि एटले कहीश ॥ २९ ॥

चउविह सुर तिरिएसु, निरएसु अ
दीहकालिगी सन्ना ॥ विगले हेउव-
एसा, सन्नारहिया थिरा सव्वे ॥३०॥

गाथा ३० मीना छूटा शब्दना अर्थ.

चउव्विह चार प्रकारना.
सुर-देवता.
तिरिएसु तिर्यंचने विषे.
निरएसु नारकीने विषे
दीहकालिगी दीर्घकालिकी
सण्णा संज्ञा.
विगलिं-विकलेंद्रियने विषे.
हेउवएसा-हेतुपदेशिकी.
सण्णरहिया संज्ञारहित.
थिरा स्थावर.
सव्वे सर्वे.

विस्तारार्थ – भवनपति, व्यंतर, ज्योतिषी अने वै-मानिक. ए (चउव्विह दे०) चतुर्विध एटले चार प्रका-रना (सुर दे०) देवता तेना तेर दंडक तथा (तिरि-एसु अ०) तिर्यंचनो एक दंडक तेने विषे (अ दे०) [illegible]

इष्ट वस्तुनी प्रवृत्ति अने अनिष्ट वस्तुनी निवृत्तिरू
विषयज्ञान होय, तेने हेतुपदेशिकी संज्ञा कहीए
तथा (थिरा सव्वे के०) पांचे स्थावर ते (सन्नार
हिया के०) संज्ञारहिताः एटले त्रणे संज्ञाए रहित
होय, केमके एने एकज काययोग छे, माटे त्रण संज्ञा
मांहेली एके संज्ञा न होय ॥ ३० ॥

मणुआण दीहकालिय, दिठीवाउव-
एसिआ केवि ॥ पज्जपणतिरि मणुअ
चिय, चउविहदेवेसु गछंति ॥ ३१ ॥

गाथा ३१ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

मणुआण=मनुष्यना.
दीहकालिय-दीर्घकालिकी.
दिठीवाउवएसिआ-दृष्टिवादो-पदेशिकी.
केवि=केटलाकने, कोइएकने.
पज्ज=पर्याप्ता.
पणतिरि=पंचेंद्रिय तिर्यंच.
मणुअ-मनुष्य.
चिय=निश्चे.
चउविह=चार प्रकारना.
देवेसु-देवताने विषे.
गछंति-जाय छे.

विस्तारार्थः—(मणुआण के०) मनुष्याणां एटले
मनुष्यना एक दंडकने विषे (दीहकालिय के०) दीर्घ-
कालिक एटले एक दीर्घकालिकी संज्ञा होय, तथा
बीजी (दिठीवाउवएसिआ के०) दृष्टिवादोपदेशिकी

गाथा ३२ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

संखाउ=संख्याता वर्षना आयुष्यवाळा.
पज्जपणिंदि=पर्याप्ता पंचेंद्रिय.
तिरि=तिर्यंच.
नरेसु=मनुष्यने विषे.
तहेव=तेमज.
पज्जत्ते=पर्याप्तामा
भू=पृथिवीकाय.
दग=अप्काय.
पत्तेयवणे=प्रत्येक वनस्पतिका
एएसु=ए (पांचने) विषे.
चिय=निश्चे.
सुरागमणं=देवतानुं गमन (उपजवुं).

विस्तारार्थ.—असंख्याता वर्षना आयुष्यवाळा युगलिया टाळीने शेष (संखाउ के०) संख्याता वर्षना आयुवाळा एवा (पज्जपणिंदि के०) पर्याप्तपंचेंद्रिय एटले पर्याप्ता पंचेंद्रिय एवा (तिरि के०) तिर्यंच अने वळी (नरेसु के०) नरेषु एटले मनुष्यने विषे (तहेव के०) तहेव एटले तेमज वळी (पज्जत्ते के०) पर्याप्त एटले पर्याप्ता एवा (भू के०) पृथिवीकाय, तथा (दग के०) दग एटले अप्काय पाचमा (पत्तेय के०) प्रत्येक एटले प्रत्येक वनस्पतिकाय (एएसु चिय के०) एएसु एटले [illegible] ([illegible]) [illegible] दखतां [illegible] निश्चे तेम [illegible] ([illegible] के०) सुरागमन एटले ... मन

थाय, अर्थात् तेर दंडकना देवता चवीने ए पांच दंडक मांहेज उपजे ॥ ३२ ॥

हवे नारकीनुं गति आगति द्वार कहे छे.

पज्जत्त संख गब्भय, तिरिय नरा निरयसत्तगे जंति ॥ निरउवट्टा एएसु, उववज्जंति न सेसेसु ॥ ३३ ॥

गाथा ३३ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

पज्जत्त पर्याप्ता.
संख संख्याता
गब्भय गर्भज.
तिरिय तिर्यंच
नरा मनुष्यो.
निरयसत्तगे साते नारकीने विषे.
जंति=जाय छे.
निरउवट्टा नरकमांथी नीकळेला.
एएसु ए बे ने विषे.
उववज्जंति उपजे.
न नथी.
सेसेसु बाकीनान विषे

विस्तारार्थः—असंख्याता वर्षना आयुष्यवाला युगलिया विना (संख के०) संख्याता वर्षना आयुवाला (गब्भय के०) गर्भज. (पज्जत्त के०) पर्याप्ता एवा, एक (तिरिय के०) तिर्यंच. बीजा (नरा के०) नराः एटले मनुष्य. ए बे दंडकना जीव ते (निरयसत्तगे के०) नैरयिकसप्तके एटले साते नारकीना

दंमकने विपे (जंति के०) यांति एटले जाय ठे, अने (निरजवट्टा के०) नरकोद्वृत्ताः एटले नरक थकी नीकल्या एवा जे नारकी जीव ते (एएसु के०) एतेषु एटले एक युगलिया विना संख्याता आयुष्यवाला एवा पर्याप्ता मनुष्य तथा तिर्यंच ए बे दंमकने विपे आवी (जववज्जंति के०) उपपद्यंति एटले उपजे, पण (सेसेसु के०) शेपेषु एटले शेप बावीश दंमकने विपे नारकीना जीव (न के०) न उपजे. एज वात कांइक विस्तारे कहे ठे. नारकी मांहे तिर्यंच पंचेंद्रिय अने गर्नज मनुष्य आवी उपजे, अने नारकीनो नीकल्यो पण गर्नज तिर्यंच अने गर्नज मनुष्यमां आवी उपजे.

हवे कया जीव कइ नरकपृथ्वी सुधी जाय ? ते कहे ठे. संमूर्छिम तिर्यंच पंचेंद्रिय पहेली नरक पर्यंत जाय. नुजपरिसर्प बीजी नरक पर्यंत जाय. खेचर त्रीजी नरक पर्यंत जाय. चतुष्पद सिंह प्रमुख चोथी नरक पर्यंत जाय. उरःपरिसर्प पांचमी नरकपर्यंत जाय. स्त्री ठठी नरक पर्यंत जाय. मनुष्य अने मत्स्य सातमी नरक पर्यंत जाय.

हवे कइ नारकीना जीव क्यां आवी उपजे ? ते कहे

टे:-सातमी नरकनो नीकल्यो जीव गर्भज तिर्यंच मांहे आवे अने समकित पण पामे. छठी नरकनो नीकल्यो जीव गर्भज तिर्यंच अने गर्भज मनुष्यमां जाय अने देशविरतिपणुं पामे, परंतु सर्वविरतिपणुं न पामे. तथा पांचमी नरकनो नीकल्यो जीव गर्भज मनुष्य थाय अने सर्वविरतिपणुं पामे. परंतु केवल न पामे. चोथी नरकनो नीकल्यो जीव गर्भज मनुष्य थाय अने केवलज्ञान पामे तो पामे. परंतु ते तीर्थंकर न थाय. त्रीजी नरकनो नीकल्यो जीव गर्भज मनुष्य थाय अने तीर्थंकर पण थाय. परंतु वासुदेव अथवा बलदेव न थाय तथा बीजी नरकनो नीकल्यो जीव मनुष्य थाय तेमज वासुदेव.बलदेव पण थाय, परंतु चक्रवर्ती न थाय. तथा पहेली नरकनो नीकल्यो जीव चक्रवर्त्यादिक समस्त पदवी पामे. ए नरकनुं गत्यागतिद्वार कह्युं ॥ ३६ ॥

हवे पृथिवी, अप अने वनस्पति ए त्रण दंडकना जीवोनुं आगति तथा गतिनुं द्वार कहे छेः–

पुढवी आउ वणस्सइ, मज्झ नारय विवज्जिया जीवा ॥ सव्व उववज्जंति,

निय निय कम्माणुमाणेणं ॥ ३४ ॥

गाथा ३४ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

पुढवी पृथिवीकाय	जीवा=जीवो.
आउ अपकाय	मरं मरे.
वणस्सइ वनस्पतिकाय	उववज्जंति उपजे
[illegible]	निय निय पोतपोतानां
नारय नारकी	कम्माणुमाणेण कर्मानुमाने करीने
[illegible]	

विस्तारार्थ [illegible] पृथ्वी० पृथिवी [illegible] पृथि-
[illegible] आउ० अपकाय [illegible] (वण-
स्सइ० [illegible] वनस्पतिकाय [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

पंचेन्द्रियादिक सात वैक्रना जीवनुं गतिद्वार कह्युं.
हवे तेउकाय तथा वायुकायनी आगति कहे छे.

(पुढवाइ भगाभव(पुढ ०) पृथिव्यादिकना वेक
स्यछे पूर्वोक्त पृथिव्यादिक दश पदना जीवो मुक
कायनी जीवना जीवनुं (तेउवाउसु के०) तेओ
वण्यु थयुं तेउकाय अने वायुकायने विषे आवी
(उववाउ के०) उपपातः उपजे तेमनुं नाम ए
तेउकाय अने वायुकायनी आगति कही ॥ ३५ ॥
हवे तेउकाय अने वायुकायनी गति कहे छे.

तेऊ वाऊ गमणं, पुढवीपमुहम्मि
होइ पयनवगे ॥ पुढवाइठाणाइगमा,
विगलाउ तिय तिहिं जंति ॥ ३६ ॥

गाथा ३६ मीना दरेक शब्दना अर्थ

तेउ तेउकाय	पुढवाइ पृथिव्यादिक
वाऊ वायुकाय	ठाण स्थानक
गमणं जवाना गति	इमाओ थकी
पुढवी पृथ्वीकाय प्रमुख	विगलाउ विकलेन्द्रि
मि	तिय त्रिक
होइ थाय छे	तिहिं त्रणे (ठाणे थकी
पयनवगे नव पदने विषे	जंति जाय.

विकलेन्द्रियने ... तिय, तेउ, पृथ्वीकाय, वीश

हवे गर्भज तिर्यंच तथा मनुष्य, ए बे दंडकवाला जीवोनी गति अने आगति कहे छे.

**गमणागमणं गब्भय,–तिरियाणं, सय-
लजीवठाणेसु ॥ सव्वत्थ जंति मणुआ,
तेऊवाऊहिं नो जंति ॥ ३७ ॥**

गाथा ३७ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

गमण=गमन, जवुं.	सव्वत्थ=सर्वत्र.
आगमणं=आगमन, आववुं.	जंति=जाय छे.
गब्भयतिरियाणं=गर्भज तिर्यंचनुं.	मणुआ=मनुष्यो.
सयल=सघला.	तेऊ=तेउकाय.
जीवठाणेसु=जीवनां स्थानकने विषे.	वाऊहिं=वायुकाय थकी.
	नो जंति=न थाय.

विस्तारार्थः–(गब्भयतिरियाणं के०) गर्भजतिरश्चां ते गर्भज तिर्यंचनुं (गमणागमणं के०) गमनागमनं एटले जवुं अने आववुं ते (सयलजीवठाणेसु के०) सकलजीवस्थानकेषु एटले सघला जीवनां स्थानकने विषे होय; अर्थात् चोवीशे दंडकने विषे होय. ए पंचेंद्रिय तिर्यंचनी गति तथा आगति कही. हवे मनुष्यनी गति तथा आगति कहे छे. (मणुआ के०) मनुष्याः

एटले मनुष्यना दंडकवाला जीव च्यवीने (सवत्थ के०) सर्वत्र एटले चोवीशे दंडकमां (जंति के०) यांति एटले जाय छे, अने (तेऊवाऊहिं के०) तेजोवायुभ्यां ते तेउकाय अने वायुकाय थकी जीव च्यवीने मनुष्यना दंडकमां (नो जंति के०) नो यांति एटले न आवे. एटले तेउकाय अने वायुकाय विना बाकी सर्व बावीशे दंडकना जीव च्यवीने मनुष्य मांहे आवे.

हवे चोवीशे दंडके जीवोना (५६३) भेद फेलावे छे. तेमां प्रथम (५६३) जीवोना भेद कही देखाडे छे. पृथ्वी. अप्. तेउ अने वायु. ए चार सूक्ष्म अने चार बादर मली आठ भेद थया. तथा जे एक शरीरने विषे अनंता जीव होय तेने साधारण वनस्पतिकाय कहीए. बीजो जे एक शरीरने विषे एक जीव होय तेने प्रत्येक वनस्पतिकाय कहीए. त्रीजो निगोदने सूक्ष्म वनस्पतिकाय कहीए. ए त्रण भेद वनस्पतिना पूर्वोक्त आठ भेद साथे मेलवतां अगीयार भेद थाय तेनी साथे बेइंद्रिय तेइंद्रिय अने चौरिंद्रिय ए त्रण विकलेंद्रिय मेलवीए. त्यारे चौद भेद थाय. ते चौद पर्याप्ता अने चौद अपर्याप्ता मली अठ्यावीश भेद थया. तथा जलचर, स्थलचर. खेचर. उरःपरि-

सर्प अने भुजपरिसर्प, ए पांच गर्भज अने पांच संमूर्छिम मेलवीए, ते बारे दश थाय. ते वली दश पर्याप्ता अने दश अपर्याप्ता मली वीश भेद पंचेंद्रिय तिर्यंचना थया. ते पूर्वोक्त अठ्यावीश भेद साथे मेलवतां अडतालीश भेद तिर्यंचना थाय.

तथा रत्नप्रभादिक सात नारकीना पर्याप्ता अने अपर्याप्ता भेदे चौद प्रकारे नारकीना जीव थाय, ते पूर्वोक्त ४८ साथे मेलवतां बासठ भेद थया

तथा पांच भरत पांच [illegible] अने पांच महाविदेह मली पदर कर्मभूमिना मनुष्यना, अने पांच हिमवंत पांच हिरण्यव[illegible] [illegible] हरिवर्ष, पांच [illegible], पांच देवकुरु अने [illegible] [illegible] त्रीश क्षेत्र अकर्मभूमिना मनुष्यना तथा [illegible] अवर्द्धी पनां मली (१०१) [illegible] (१०१) [illegible] अपर्याप्ता तथा [illegible] भेद [illegible] मली [illegible] मनुष्य[illegible] [illegible]

[illegible] थया

[illegible] [illegible]

[illegible] तथा [illegible]

देवोना थाय, ते पूर्वोक्त (३६५) साथे मेळवतां (५६३) भेद जीवना थाय.

हवे (५६३) भेदनी चोवीश दंडके गति अने आगति कहे छे.

१ तेमां ते प्रथम साते नरकना दंडकने विषे गति अने आगति कहे छे. पंदर भेदवाळा कर्मभूमिनां मनुष्य अने जळचर, स्थळचर, खेचर, उरःपरिसर्प अने भुजपरिसर्प, ए पांच गर्भज अने पांच संमूर्छिम मळी पचीश भेदनी आगति पहेली नरकने विषे जाणवी. हवे पहेली नरकथी नीकळ्या जीवनी गति कहे छे. पहेली नरकवाळा जीव पंदर कर्मभूमिनां मनुष्यमां अने पांच गर्भज तिर्यच मळी वीश पर्याप्ता अने वीश अपर्याप्ता एवं चाळीश भेदमां आवी उपजे ते गति जाणवी.

२ बीजी नरके पंदर कर्मभूमिनां मनुष्य अने पांच गर्भज तिर्यच मळी [illegible] भेदना जीव आवे ते आगति जाणवी. [illegible] नरकथी नीकळ्या [illegible] पर्याप्ता [illegible] पर्याप्ता अने वीश अपर्याप्ता मळी चाळीश भेदना जीवोमां आवी [illegible] उपजे ते गति जाणवी

३ त्रीजी नरकने विपे पंदर कर्मभूमिनां मनुष्य तथा जलचर, स्थलचर, खेचर अने ओगणीश भेदना जीव आवी उपजे ते एवी, अने त्रीजी नरकथी नीकलेला जीव पंदर कर्मभूमि तथा पांच गर्भज तिर्यंच मली वीश पर्याप्ता तथा वीश अपर्याप्ता एवं चालीश भेदना जीवोमां आवी उपजे ते गति जाणवी.

४ चोथी नरकने विपे पंदर कर्मभूमिनां मनुष्य तथा जलचर, स्थलचर अने उर.परिसर्प, ए अढार भेदना जीव आवी उपजे ते आगति जाणवी, अने चोथी नरकथी नीकलेला जीव पदर कर्मभूमिनां मनुष्य अने पांच जातिना गर्भज तिर्यंच मली वीश पर्याप्ता अने वीश अपर्याप्ता एवं चालीश भेदना जीवोमा आवी उपजे ते चोथी नरकना जीवोनी गति जाणवी

५ पाचमी नरकने विपे पदर कर्मभूमिनां मनुष्य तथा जलचर अने उर परिसर्प मली सत्तर भेदना जीव आवे ते आगति जाणवी, अने ए पांचमी नरकथी नीकलेला जीव पदर कर्मभूमिना मनुष्य अने पाच जातिना गर्भज वीश पर्या-

सा अने वीश अपर्यासा मळी चालीश ज्ञेदना जी-वोमां आवी उपजे ते पांचमी नरकना जीवोनी गति जाणवी.

६ ठठी नरकने विषे पंदर कर्मजूमिनां मनुष्य अने जलचर मळी सोळ ज्ञेदवाळा जीव आवी उपजे ते आगति जाणवी, अने ठठी नरकथी नीकळेला जीव पंदर कर्मजूमिनां मनुष्य अने पांच गर्जज तिर्यंच मळी वीश पर्यासा अने वीश अपर्यासा एवं चालीश ज्ञेदना जीवोमां आवी उपजे ते ठठी नर-कना जीवोनी गति जाणवी.

७ सातमी नरकने विषे पंदर कर्मजूमिनां मनुष्य अने जलचर मळी सोळ ज्ञेदना जीव आवी उपजे ते आगति जाणवी. अने सातमी नरकथी नीक-ळेला जीव ते जलचर. स्थलचर, खेचर, उरःपरि-सर्प अने जुजपरिसर्प. ए पांच जातिना गर्जज तिर्यं-चमां (पर्यासा अने अपर्यासा मळी दश ज्ञेद सम-जवा) आवी उपजे ते गति जाणवी. ए सात नरकनी आगति अने गति कही.

हवे देवोनी गति अने आगति कहे छे. तिहां प्रथम दश जातिना जवनपति, सोळ जातिना व्यंतर,

पंदर जातिना परमाधामी अने दश प्रकारना तिर्यग्-जृंजक, ए एकावन जातिना देवोने विषे एकसो अगीयार जातिना जीवो आवी उपजे, तेमां (१०१) नेदवाला तो मनुष्य अने पांच गर्नज तिर्यंच जाणवा. तथा पांच संमूर्छिम तिर्यंच मली (१११) नेदनी आगति जाणवी. तथा एज एकावन जातिना देवोमांथी नीकलेला जीव छेंतालीश नेदमां जाय, तेनां नाम कहे छे. तेमां पंदर कर्मनूमिनां मनुष्य अने पांच जातिना गर्नज तिर्यंच तथा पृथिवी, अप् अने वनस्पति मली त्रेवीश नेद पर्याप्ताना अने त्रेवीश अपर्याप्ताना एवं छेंतालीश नेदमां आवी उपजे ते गति जाणवी. ए रीते सात नारकीनो एक दंरुक तथा दश नवनपतिना दश दंरुक अने व्यंतर देवोनो एक दंरुक मली वार दंरुके गति आगति कही.

हवे पृथिवीकाय, अप्काय अने वनस्पतिकाय, ए त्रण दंरुकने विषे वर्से त्रेंतालीश नेदना जीव आवे, तेनां नाम कहे छे. ४० तिर्यंच, १०१ संमूर्छिम मनुष्य तथा पंदर कर्मनूमिनां मनुष्य पर्याप्ता अने अपर्याप्ता एवं १७९ थया. तथा चोसठ जातिना देवो आवे, तेनां नाम कहे छे. पंदर परमाधामी, दश

मनुष्यना वर्जीए ते वारे शेष चावीश भेदना जीव ईशान देवलोकमां आवे.

तथा त्रीजा सनत्कुमारथी मांमीने आठमा सहस्रार देवलोक पर्यंतना ठ देवलोकमां पंदर कर्मभूमिनां मनुष्यना अने पांच गर्भज तिर्यंचना मली वीश भेदना जीव आवे.

तथा नवमा आनत देवलोकथी मांमीने पांच अनुत्तरविमान पर्यंतना अढार देवलोकमां पंदर कर्मभूमि क्षेत्रनां मनुष्य आवे. ए वैमानिक देवोना दंमकने विषे गति आगति कही. ए बावीशमुं त्रेवीशमुं द्वार कर्युं ॥

हवे चोवीशमुं वेदद्वार कहे छे.

वेय तिय तिरि नरेसु, इत्थी पुरिसो अ
चउविह सुरेसु ॥ थिर विगल नारएसु,
नपुंसवेओ हवइ एगो ॥ ३० ॥

गाथा ३० मीना जुदा शब्दना अर्थ.

वेद-वेद — इत्थी स्त्रीवेद
तिय-त्रण. — पुरिसो पुरुषवेद
तिरि नरेसु-तिर्यंच अने मनुष्यने विषे. — चउविह चार प्रकारना.
सुरेसु देवतामां विषे.

थिर=स्थावर. | नपुंसवेउ=नपुंसकवेद.
विगल=विकलेंद्रिय. | हवइ=होय.
नारएसु=नारकीने विषे. | एगो=एक.

विस्तारार्थः-(तिरि के०) तिर्यंच अने (नरेसु के०) नरेषु ते मनुष्यने विषे (तिय के०) त्रण (वेय के०) वेद होय. एटले पंचेंद्रिय तिर्यंच अने मनुष्य ए वे दंडकने विषे त्रणे वेद लाभे, तथा (चउविह सुरेसु के०) चतुर्विधसुरेषु एटले भवनपति, व्यंतर, ज्योतिषी अने वैमानिक, ए चार प्रकारना देवो संबंधी तेर दंडकने विषे एक नपुंसकवेद टालीने बाकी एक (इत्थी के०) स्त्रीवेद अने बीजो (पुरिसो के०) पुरुषवेद ए वे वेद होय. (अ के०) अकार छे ते समुच्चयार्थवाचक छे. (थिर के०) स्थिर एटले पांच स्थावरनां पांच दंडक अने (विगल के०) विकल ते विकलेंद्रियनां त्रण दंडक अने (नारएसु के०) नैरयिकेषु एटले नारकीने विषे, ए नव दंडके (एगो के०) एकज (नपुंसवेउ के०) नपुंसकवेद (हवइ के०) भवति एटले होय. ए चोवीश दंडके चोवीशमुं वेदद्वार कह्युं ॥ ३० ॥

हवे ए चोवीशे दंडकोनुं पचीशमुं अल्पबहुत्व-

द्वार में गाथाए करी कहे छे.

पज्जगणु बायरग्गी, वेमाणिय भवण निरय वितरिश्रा ॥ जोइस चउ पण तिरिश्रा, बेइंदिय तेंदिय भू आऊ ॥ ३९ ॥ वाऊ वणस्सइ चिय, अहिया अहिया कमेण मे हुंति ॥ सवेवि इमे नावा, जिणा मए णंतसो पत्ता ॥ ४० ॥

गाथा ३९ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

पज्ज (गजम) पर्यास्ता	जोइस ज्योतिषी
मणु मनुष्य	चउ चौरिंद्रिय
बायर बादर	पण पचेंद्रिय
श्रग्गी अग्निकाय	तिरिश्रा तिर्यंच
वेमाणिय वैमानिक	बेइंदिय बेइंद्रिय
भवण भवनपति	तेंदिय तेइंद्रिय
निरय नारकी	भू पृथ्वीकाय
वितरिश्रा व्यंतर	आऊ अपकाय

गाथा ४० मीना छूटा शब्दना अर्थ.

वाऊ वायुकाय	कमेण अनुक्रम
वणस्सइ वनस्पतिकाय	इमे ए
चिय निश्चे	हुंति होय
अहिया अधिक	सवेवि सर्वे पण

इमे=आ.
जावा=जाव.
जिण=जिनेश्वरो.
मए=मारे जीवे.
अणंतसो=अनंती वार.
पत्ता=पाम्या.

विस्तारार्थः–प्रथम सर्व थकी थोडा १ (पज्जमणु के०) गर्भज पर्याप्ता मनुष्य जाणवा. ते थकी २ (बायरग्गी के०) बादराग्नयः ते बादर अग्निकायिया जीव अधिक. ते थकी ३ (वेमाणिय के०) वैमानिक देवता अधिक. ते थकी ४–१३ (भवण के०) भवनपति देवो संबंधी दश दंडकना जीव अधिक. ते थकी १४ (निरय के०) सात नारकीना जीव अधिक. ते थकी १५ (विंतरिया के०) व्यंतरिक देवो अधिक. ते थकी १६ (जोइस के०) ज्योतिषी देवो अधिक. ते थकी १७ (चउ के०) चारिंद्रिय जीव अधिक. ते थकी १८ (पणिंदिया के०) पंचेंद्रियतिर्यंचा, ते पंचेंद्रिय तिर्यंच जीव अधिक. ते थकी १९ (बेइंदिय के०) बेइंद्रिय जीव अधिक. ते थकी २० (तेइंदिय के०) तेइंद्रिय जीव अधिक. ते थकी २१ (भू के०) पृथ्वीकायिया जीव अधिक. ते थकी २२ (जल के०) अप्कायिया जीव अधिक. ॥ ३७ ॥ ते थकी २३ (वाऊ के०) वायुकायिया जीव अधिक. ते थकी २४ (वणस्सई

के०) वनस्पतिकायिया जीव अधिक, (चिय के०) निश्चये (इमे के०) ए एक एक थकी (कमेण के०) क्रमेण एटले अनुक्रमे (अहिया अहिया के०) अधिक अधिक (हुंति के०) होय. ए चोवीश दंडके अल्प-बहुत्वद्वार कह्युं. (हुंति) ए क्रियापद सर्वत्र जोडवुं.

हवे ग्रंथकर्त्ता पोते ग्रंथ पूर्ण करता छता श्रीजिनेश्वरनी स्तुति करे छे. (जिणा के०) हे जिनाः एटले अहो तीर्थंकर जगवंतो! (इमे के०) ए चोवीश दंडकोने विषे जमवारूप जे (जावा के०) जावाः एटले जावो ते (सव्वेवि के०) सर्वे पण (मए के०) मया ते मारे जीवे (अणंतसो पत्ता के०) अनंतशः प्राप्ताः एटले अनंती वार पाम्या ॥ ४० ॥

संपइ तुम्ह जत्तस्स, दंडगपय जमण
जग्गहिययस्स ॥ दंडनिय विरय सुलहं,
लहु मम दिंतु मुक्कपयं ॥ ४१ ॥

गाथा ४१ मीना वूटा शब्दना अर्थ.

संपइ=संप्रति, हमणां. भमण भमवा करवु ते
तुम्ह=तमारा. भग्गहिययस्स नष्ट थयुं छे
जत्तस्स=जक्तना. हृदय जेनुं.
दंडगपय=दंडकपद. दंडनिय प्रए रह.

विरय-विरमवे करीने. | मम-मुजने.
मुयहं-मुयत. | दिसु-आपो.
लहु-शीघ्र. | मुक्खपयं मोक्षपद.

विस्तारार्थः—माटे हे जिनेश्वरो ! (संपइ के०) संप्रति ते सांप्रत काले एटले हमणां (दुक्खपय के०) दुःखपद ते चोवीश दंडकरूप जे पद एटले स्थानक तेने विषे जे (तसण के०) त्रसण करवुं ते थकी (तस्स-हिययस्स के०) त्रस्तहृदयस्य एटले त्रस थयुं छे हृदय जेनुं अर्थात् ते दंडभ्रमण थकी निवृत्त छे मन जेनुं एवा (तुम्ह तवस्स के०) तव तवस्य एटले तमारा त्रिकरणशुद्धे तल्लीन एवा (मम के०) मुजने मन. वचन अने कायाए (दंडतिय के०) दंडत्रिक एटले त्रण दंडने (विरय के०) विरय एटले विरमवे करीने (मुयहं के०) मुयत एटले मनादिक त्रण दंड थकी विरमीने ना सुखे पामीए एवुं जे (मुक्खपयं के०) मोक्षपद एटले मोक्षपद तेने (लहु के०) शीघ्र एटले त्वरित (दिसु के०) आपो ॥ ४१ ॥

हवे ग्रंथकार पोतानुं नाम कहे छे

सिरि जिणहंस मुणीसर. रज्जे सिरि ध·

धवलचंद सीसेण ॥ गजसारेण लिहिया,
एसा विन्नत्ति अप्पहिया ॥ ४२ ॥

गाथा ४२ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

सिरि=लक्ष्मी, श्री.	गजसारेण=गजसार मुनिए.
जिणहंस=जिनहंस.	लिहिया=लखी.
मुणीसर=मुनीश्वर.	एसा=ए.
रज्जे=राज्यने विषे.	विन्नत्ति=विज्ञप्ति.
सिरि धवलचंद=श्री धवलचंद	अप्पहिया=आत्मना हितने अर्थे.
सीसेण=शिष्ये	

विस्तारार्थ—ज्ञानादिक (सिरि के०) लक्ष्मी तेणे करी युक्त श्री (जिणहंस मुणीसर के०) जिनहंस नामे मुनीश्वर अर्थात् श्री जिनहंस नामे आचार्यना (रज्जे के०) राज्यने विषे (सिरि धवलचंद के०) चारित्ररूपी लक्ष्मीए करी युक्त एवा धवलचंद नामे उपाध्याय, तेमना (सीसेण के०) शिष्येन एटले शिष्य एवा जे (गजसारेण के०) गजसार नामे मुनि, तेणे श्रीवीर प्रभु शासनना नायकने (एसा के०) ए (विन्नत्ति के०) विज्ञप्ति (अप्पहिया के०) आत्महिता एटले पोताना आत्माना हितने अर्थे पदबंधे करीने (लिहिया के०) लिखिता एटले लखी

अथवा रचना करी ॥ ४२ ॥ इति श्रीदंडकप्रकरणं बालावबोधसहितं संपूर्णम् ॥

॥श्रीलघुसंघयणी प्रकरण बालावबोध सहित प्रारंभः॥

नमिय जिणं सवन्नुं, जगपुज्जं जग-
गुरुं महावीरं ॥ जंबुद्दीव पयत्थे,
वुच्छं सुत्ता सपरहेउं ॥ १ ॥

गाथा १ लीना छूटा शब्दना अर्थ.

नमिय=नमस्कार करीने.
जिणं=श्री जिनेश्वर देवने.
सव्वन्नुं=सर्वज्ञ.
जगपुज्जं-त्रण जगतने पूज्य.
जगगुरुं-त्रण जगतना गुरु.
महावीरं महावीर स्वामीने.
जंबुद्दीव-जंबूद्वीपने विषे रहेला.
पयत्थे पदार्थो.
वुच्छं कहीशुं.
सुत्ता सूत्र थकी.
सपरहेउं स्वपर हेतुए.

विस्तारार्थः–(जगपुज्जं के०) त्रण जगतने पूज्य, (जगगुरुं के०) त्रण जगतना गुरु अने (सवन्नुं के०) सर्वज्ञ एवा (जिणं के०) श्रीजिनेश्वर देव जे श्री (महावीरं के०) महावीर स्वामी ते प्रत्ये (नमिय के०) नमस्कार करीने (जंबुद्दीव के०) जंबूद्वीपने विषे रहेला एवा जे शाश्वता (पयत्थे के०) पदार्थो, तेने (सुत्ता के०) सूत्र थकी जाणीने (सपरहेउं

के०) स्वपर हेतुए एटले पोताना तथा परना हेतुए (वुछं के०) कहीशुं ॥ १ ॥

हवे जे पदार्थो कहेवाना छे, तेनां द्वार गाथाए करी कहे छे.

खंडा जोयण वासा, पव्वय कूडाय तित्थ सेढीउं ॥ विजय द्दह सलिलाउं, पिंमेसिं होइ संघयणी ॥ २ ॥

गाथा २ जीना छूटा शब्दना अर्थ.

खंमा=खांडुआ.
जोयण=योजन.
वासा=वासक्षेत्र.
पव्वय=पर्वत.
कूमाय=शिखरो
तित्थ=तीर्थो.
सेढीउं=श्रेणिउं.
विजय=विजय.
द्दह=द्रह.
सलिलाउं=नदीउं.
पिंमेसिं=समुदाये करीने.
होइ=थाय.
संघयणी=संग्रहिणी.

विस्तारार्थः—प्रथम भरतक्षेत्रनो एक खांमवो एवा सर्व मली केटला (खंमा के०) खांमुआ आ जंबूद्वीपमां छे ? बीजुं (जोयण के०) योजननुं प्रमाण, त्रीजुं भरतादिक (वास के०) वासक्षेत्र केटलां छे ? चोथुं वैताढ्यादिक (पव्वय के०) पर्वत केटला छे ?

पांचमुं ते पर्वतोना उपर (कूडाय के०) कूट एटले शिखरो केटलां छे ? छठुं मागधादिक (तित्थ के०) तीर्थो केटलां छे ? सातमुं वैताढ्यादिक पर्वत उपर रहेली विद्याधरो तथा आभियोगिक देवोनी (सेढीओ के०) श्रेणिओ केटली छे ? आठमुं कच्छादिक (विजय के०) विजय केटलां छे ? नवमुं पद्मद्रहादिक (दह के०) द्रह केटला छे ? दशमुं गंगा सिंधु प्रमुख (सलिलाओ के० नदीओ केटली छे ? ते कहीशुं. ए रीते ए दश पद अथवा दश द्वारने (पिंडेसिं के०) एकठा करवे करीने एटले एना समुदाय करीने आ (संघयणी के०) संग्रहणी नामे प्रकरण (होइ के०) थाय ॥ २ ॥

प्रथम जंबूद्वीपना खंडुआनुं द्वार कहे छे.

णउअसयं खंडाणं. भरहपमाणेण
भाइए लक्खे ॥ अहवा णउयसय गुणं,
भरहपमाणं हवइ लक्खं ॥ ३ ॥

गाथा ३ जीना छूटा शब्दना अर्थ.

णउअसयं	एकसो नेवुं	भाइए	भागाकार करीए
खंडाणं	खंडुआ	लक्खे	लाख.
भरहपमाणेण	भरतक्षेत्रना प्रमाणे	अहवा	अथवा

निसढे=निषध पर्वतना.
मिलिया=मेलवीए.
तेसहि=त्रेसठ.
बीयपासेवि=बीजा पासना पण.
चउमहित्ति=चोसठ.
विदेहे=महाविदेह क्षेत्रना.
तिरासि=त्रण राशिने.
पिंडेइ=एकठा करीए.
एउयसयं=एकसो ने नवुं.

विस्तारार्थः—(पुण के०) वली (बत्तीसं के०) बत्रीश खांडुआ (निसढे के०) निषध पर्वतना, ए सर्व (मिलिया के०) मेलवीए एटले सरवालो करी एकठा करीए, ते वारे (तेसहि के०) त्रेसठ खांडुआ थाय. तेमज (बीयपासेवि के०) बीजा पासना पण त्रेसठ खांडुआ थाय. ते आवी रीतेः—एक ऐरवत क्षेत्रनो, बे शिखरी पर्वतना, चार हिरण्यवंत क्षेत्रना, आठ रूपी पर्वतना, सोल रम्यक क्षेत्रना, बत्रीश नीलवंत नामे त्रीजा वर्षधर पर्वतना, एवं त्रेसठ थया, तथा (चउसहित्ति के०) चोसठ खांडुआ (विदेहे के०) महाविदेह क्षेत्रना. ए रीते ए (तिरासि के०) त्रण राशिने (पिंडेइ के०) एकठा करीए, ते वारे सर्व मलीने (एउयसयं के०) एकसो ने नेवुं खांडुआ थाय. इति प्रथमं द्वारं समाप्तं ॥ ५ ॥

हवे योजनप्रमाणनुं बीजुं द्वार कहे छे.

जोयणपरिमाणाइं, समचउरंसाइं

इअ खंडाइं ॥ लक्खस्सय परिहीए,
तप्पाय गुणेय हुंतेव ॥ ६ ॥

गाथा ६ ठीना छूटा शब्दना अर्थ.

जोयणपरिमाणाइं एक योजना प्रमाणवाळा.	लक्खस्सय लाखनुं.
	परिहीए परिधिनो.
समचउरंसाइं समचतुरस्र	तप्पाय तेनो पा. चोथो भाग.
इअ [illegible]	गुणेय गुणाकार करे छते.
खंडाइं खांडुआं	हुंतेव निश्चे थाय.

विस्तारार्थ — (इअ के०) एटलां जंबूद्वीपने विषे (जोयणपरिमाणाइं के०) एक योजनना प्रमाणवाळा एवा (समचउरंसाइं के०) समचतुरस्र (खंडाइं के०) खांडुआं [illegible] तेनां [illegible] योजननां [illegible] (परिहीए के०) परिधिना [illegible] तेने (तप्पाय के०) [illegible] योजनना [illegible] तेना [illegible] योजन [illegible] तेने परिधिना [illegible] के० [illegible] करे छते [illegible]

[illegible]

[illegible] गुण [illegible]

(तिलककसोलससहस्स के०) त्रण लाख सोळ ह· जार (दोय सय सत्तवीसहिया के०) बसें ने सत्यावीशे अधिक (कोसतिग के०) त्रण कोश अने (सय के०) एकसो ने (अठावीसं के०) अठ्यावीश (धणु के०) धनुष्य तथा (तेरंगुलऊहियं के०) साडा तेर अंगुल अर्थात् (३१६२२७) योजन उपर त्रण कोश अने (१२८) धनुष्य उपर साडा तेर अंगुल एटली जंबूद्वीपनी परिधि थाय ॥ ८ ॥

हवे ए जंबूद्वीपनो विष्कंभ एक लाख योजननो छे, तेनो चोथो भाग करीए, ते वारे पचीश हजार योजन थाय. ते पचीश हजार साथे पूर्वोक्त जंबूद्वी· पनी परिधिना आंकने गुणीए, ते वारे ए जंबूद्वीपनुं गणितपद अथवा क्षेत्रफल थाय. तेनो आंक आगली गाथाए करी कहे छे ॥ ८ ॥

सत्तेवय कोडि सया, णउआ छप्पन्न
सय सहस्साइं ॥ चउणउयं च स-
हस्सा, सयंदिवड्डं च साहियं ॥ ९ ॥

गाथा ९ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

सत्तेवय=सात.	सया=सेंकडा.
कोडि=कोडी.	णउआ=नेवुं.

छप्पन्न सय=छप्पनसो.	च=वली.
सहस्साइं=हजार.	सयंदिवड्ढं=दोढसो.
चउणउयं सहस्सा=चोराणुं हजार.	साहियं=काफेरुं.

विस्तारार्थः—(सत्तेव के०) सात एव एटले सात (सया के०) शताः एटले सैंकडा (कोमि के०) कोमी अर्थात् सातसें कोमी उपर (णउया के०) नेवुं कोमी तथा उपर (छप्पन्न सय के०) छप्पनसो (सहस्साइं के०) हजार एटले छप्पनसोने हजारे गुणीए ते वारे छप्पन लाख थाय. (च के०) वली (चउणउयं च सहस्सा के०) चोराणुं हजार तथा (सयंदिवड्ढं के०) दोढसो ए समग्र एटला उपरे (साहियं के०) साधिकं एटले काफेरुं ॥ ए ॥

गाउअमेगं पनरस, धणुसया तह
धणूणि पनरस्स ॥ सट्ठिं च अंगुला-
इं, जंबुद्दीवस्स गणियपयं ॥ १० ॥

गाथा १० मीना छूटा शब्दना अर्थ.

गाउअमेगं=एक गाउ.	च=वली
पनरस धणुसया=पंदरसें धनुष्य.	सट्ठिं अंगुलाइं=साठ अंगुल.
तह=तेमज.	जंबुद्दीवस्स=जंबूद्वीपनुं.
धणूणि पनरस्स=पंदर धनुष्य.	गणियपयं=गणितपद.

विस्तारार्थः-(गाउअमेगं के०) एक गाउ अने (पनरस धणुसया के०) पंदरसें धनुष्य (तह के०) तेमज वली (धणुणि पनरस्स के०) पंदर धनुष्य (च के०) वली (सठ्ठि अंगुलाइं के०) साठ अंगुल एटले (७९०५६ ए४ १५०) योजन एक गाउ अने (१५१५) धनुष्य उपर साठ अंगुल एटलुं (जंबुद्दीवस्स के०) जंबूद्वीपनुं (गणियपयं के०) गणितपद जाणवुं. योजन प्रमाणनुं वीजुं द्वार कह्युं ॥ १० ॥

हवे जंबूद्वीपने विषे केटलां वासक्षेत्र छे ? तेनुं त्रीजुं द्वार कहे छे.

भरहाइ सत्तवासा, वियड्ढ चउ चउरतिंस वट्टियरे ॥ सोलस वक्खारगिरि, दो चित्तविचित्त दो जमगा ॥ ११ ॥

गाथा ११ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

भरहाइ=भरतादिक.
सत्तवासा=सात वासक्षेत्र.
वियड्ढ चउ=वाटला वैताढ्य चार.
चउरतिंस=चोत्रीश.
वट्टियरे=वाटला वैताढ्यथी वीजा.
सोलस=सोल.
वक्खारगिरि=वक्खारा पर्वत.
दो=बे.
चित्तविचित्त=चित्र विचित्र.
जमगा=जमग अने समग.

विस्तारार्थः-(भरहाइ सत्तवासा के०) भरतादिक

विज्जुप्पह=विद्युत्प्रज.
निसढ=निषध.
नीलवंतेसु=नीलवंतने विषे.
तह=तेमज.
मालवंत=माल्यवंत.
सुरगिरि=मेरु पर्वत.
नव नव कूडाइं=नव नव कू
पत्तेयं=प्रत्येके.

विस्तारार्थः—(चउतीस विजयेसु के०) चोत्रीश
वेताढ्य पर्वतने विषे तथा (विज्जुप्पह के०) विद्यु
त्प्रज नामे गजदंत गिरि तथा (निसढ के०) निषध
पर्वत अने (नीलवंतेसु के०) नीलवंत पर्वतने विषे
(तह के०) तेमज (मालवंत के०) माल्यवंत नामे
गजदंत पर्वत तथा (सुरगिरि के०) मेरु पर्वत प
ठेगणचालीश पर्वतने विषे (पत्तेयं के०) प्रत्येके
(नव नव कूडाइं के०) नव नव कूट छे, ते वारे (३५१)
कूट थयां. तेनी साथे पूर्वनां (ए४) कूट मेलवतां
(४४५) कूट थाय ॥ १४ ॥

हिमसिहरिसु इक्कारस, इय इगसठी-
गिरीसु कूडाणं ॥ एगत्ते सबधणं,
सयचउरो सत्तसठीयं ॥ १५ ॥

गाथा १५ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

हिम=हिमवंतगिरि. इक्कारस=अगीआर.
सिहरिसु=शिखरी पर्वतने विषे. इय=ए.

गुणह=गुणतां.	गुणयालं=ठंगणचालीश.
जहसंखं=यथासंख्याए.	डुवेय=वे पर्वतने.
सोलस=सोल.	सगसहि=सरुसठ.
डु=बे.	सयचउरो=चारसें.

विस्तारार्थः–(सोलस के०) सोल पर्वतने (चउ के०) चार कूटे गुणतां चोसठ थाय, तथा (डु के०) वे पर्वतने (सत्त के०) सात कूटे गुणतां चौद थाय, तथा (डु के०) वे पर्वतने (अह के०) आठ कूटे गुणतां सोल थाय, तथा (गुणयालं के०) ठंगणचालीश पर्वतने (नवगे के०) नव कूटे गुणतां ३५१ थाय, तथा (डुवेय के०) वे पर्वतने (एगारस कूडेहिं के०) अगीयार कूटे गुणतां बावीश थाय. ए रीते जे जे पर्वतोनी उपर पूर्वे कूटनी संख्या कही ठे, ते ते पर्वतोने तेटला कूटे (गुणह के०) गुणतां (जहसंखं के०) यथासंख्याए (सगसहि सयचउरो के०) सरुसठ सहित चारसें थाय. ए पर्वतो उपर कूट ठे, ते कह्यां ॥ १६ ॥

हवे साठ नूमिकूट ठे, ते कहे ठे.

चउतीसं विजएसु, उसदकूमा अह

मेरु जंबूमि ॥ अठय देवकुराइं, हरि-
कूड हरिस्सय सठी ॥ १७ ॥

गाथा १७ मीना कूटा शब्दना अर्थ.

चउतीसं=चोत्रीश.
विजएसु=विजयने विषे.
उसहकूडा=रुषभकूट.
अठ आठ.
मेरु=मेरु पर्वत.
जंबूमि जंबूवृक्षनां.
अठय=आठ.
देवकुराइं=देवकुरु.
हरिकूड=हरिकूट.
हरिस्सय=हरिसयकूट.
सठी=साठ.

विस्तारार्थः–(चउतीसं विजएसु के०) चक्रवर्तीनां चोत्रीश विजयने विषे प्रत्येके एकेक रुषभकूट करतां चोत्रीश (उसहकूडा के०) रुषभकूट छे. तथा (मेरु के०) मेरु पर्वतनां अने (जंबूमि के०) जंबूवृक्षनां (अठ के०) आठ आठ कूट छे तथा (देवकुराइं के०) देवकुरु मध्ये (अठय के०) आठ कूट छे, तथा शालिवृक्ष मध्येना (हरिकूड के०) हरिकूट अने (हरिस्सय के०) हरिसहकूट एवे सहित (सठी के०) साठ भूमिकूट छे. ए पांचमुं कूटनी संख्यानुं द्वार कह्युं ॥ १७ ॥

हवे छठ्ठुं मागधादि तीर्थोनी संख्यानुं द्वार कहे छे.

मागह वरदाम पजा,—सं तिज विजएसु एरवय जरहे ॥ चउतीसा तिहिं गुणिया, डुरुत्तरसयं तु तिजाणं ॥ १० ॥

गाथा १० मीना वूटा शब्दना अर्थ.

मागह=मागध.
वरदाम=वरदाम.
पजासं=प्रजास.
तिज=तीर्थ.
विजएसु=विजयने विषे.
एरवय=ऐरवत क्षेत्र.
जरहे=जरत क्षेत्रने विषे.
चउतीसा=चोत्रीश.
तिहिं=त्रणे.
गुणिया=गुणीए.
डुरुत्तरसयं=बे अधिक एकसो एटले एकसो बे.
तु=वली
तिजाण=तीर्थ.

विस्तारार्थः—(विजएसु के०) बत्रीश विजयने विषे तथा (एरवय के०) ऐरवत क्षेत्र अने (जरहे के०) जरत क्षेत्र मली चोत्रीश स्थानकने विषे प्रत्येके एक (मागह के०) मागध, बीजुं (वरदाम के०) वरदाम अने त्रीजुं (पजासं के०) प्रजास, ए त्रण (तिज के०) तीर्थ छे, माटे ए (चउतीसा के०) चोत्रीश स्थानक छे. (तिहिं के०) तेने त्रणे (गुणिया के०) गुणीए, ते वारे (तु के०) वली (डुरुत्तरसयं तिजाणं के०) बे अधिक एकसो तीर्थ थाय ॥ १० ॥

(सिंधू के०) सिंधु ए बे नदी छे तथा जंबूद्वीप मांहे उत्तरदिशे ऐरवत नामे विजयमां एक (के०) रत्ता अने बीजी (रत्तवई के०) रक्तवती ए बे नदी छे. एम (चउ के०) चार (नइउं के०) नदीउं ते (पत्तेयं के०) प्रत्येके एकेकी नदी (चउदसहिं सहस्सेहिं के०) चौद हजार नदीउंना परिवारे छे ते (समग्ग के०) समग्र छप्पन हजार नदीउं (जलहिम्मि के०) समुद्र मांहे (वच्चंति के०) मले छे, अथवा जाय छे ॥ २१ ॥

एवं अभिंतरिया, चउरो पुण अठ-
वीससहस्सेहिं ॥ पुणरवि छप्पन्नेहिं,
सहस्सेहिं जंति चउ सलिला ॥२२॥

गाथा २२ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

एवं=एम
अभिंतरिया=अभ्यतर क्षेत्रनी.
चउरो=चार.
पुण=वली.
अठवीससहस्सेहिं=अठ्यावीश हजारना परिवार सहित.
पुणरवि=वली पण.
छप्पन्नेहिं सहस्सेहिं=छप्पन्न हजारना परिवार सहित.
जंति=जाय छे.
चउ=चार.
सलिला=नदीउं.

विस्तारार्थः—(एवं के०) एम हिमवंत अने हिर-

बत्तीसाए नईणं=बत्रीश नदीओ.	पत्तेयं=प्रत्येक.
चउदसमहस्साऊ=चौद हजार.	

विस्तारार्थः—(कुरुमज्झे के०) उत्तरकुरु, देवकुरु नामे युगलियानां क्षेत्र मांहेली सीता अने सीतोदा नदीमां प्रत्येके छ छ अंतर नदीओ जले छे. ते छ नदीनो परिवार (चउरासि सहस्साइं के०) चोराशी हजार नदीओ छे (तहय के०) तेमज पश्चिम महाविदेहनां (विजयसोलसेसु के०) सोल विजयमां प्रत्येके रक्ता अने रक्तवती एवी बे नदीओ गणतां (बत्तीसाए नईणं के०) बत्रीश नदीओ थाय. ते (पत्तेयं के०) प्रत्येक एकेकी नदी (चउदससहस्साइं के०) चौद हजार नदीओना परिवार सहित समुद्रमां जाय छे ॥ २३ ॥

चउदस सहस्स गुणिया, अडतीस
नइओ विजयमज्झिल्ला ॥ सीओयाए
निवडंति, तहय सीयाइं एमेव ॥२४॥

गाथा २४ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

चउदस सहस्स=चौद हजार.	विजयमज्झिल्ला=(सोल) विजय मांहेली.
गुणिया=गुणतां.	सीओयाए=सीतोदा नदीमा.
अडतीस=आडत्रीश.	निवडंति=जले छे.
नइओ=नदीओ.	

तहय=तेमज.	एमेव=एमज.
सीयाइ=सीता नदीमां.	

विस्तारार्थः—ए रीते (विजयमज्झिा के०) सोल विजय मांहेली (अमतीस नइउ के०) अट्ठावीश नदीउ छे तेने (चउदस सहस्स गुणिया के०) चौद हजारे गुणतां (५३२०००) नदीउ थाय, ते (सीउयाए के०) सीतोदा नदीमां (निवडंति के०) जले छे, (तहय के०) तेमज (सीयाइ के०) सीता नदीमां पण (एमेव के०) एमज पूर्व महाविदेहनां सोल विजयनी (५३२०००) नदीउ मले छे ॥ २४ ॥

सीया सीउयावि य, वत्तीससहस्स
पंचलरकेहिं ॥ सबे चउदस लरका,
छप्पन्न सहस्स मेलविया ॥ २५ ॥

गाथा २५ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

सीया=सीता नदी.	सबे=सर्वे.
सीउयाविय=सीतोदा नदी पण.	चउदस लरका=चौद लाख.
वत्तीससहस्स=बत्रीश हजार.	छप्पन्न सहस्स=छप्पन हजार.
पंचलरकेहिं=पांच लाख.	मेलविया=मेलवतां.

विस्तारार्थः—तथा (सीया सीउयावि य के०) सीता अने सीतोदा ए बे नदी पण प्रत्येके (वत्तीससहस्स

पंचलरकेहिं के०) पांच लाख ने बत्रीश हजार नदी सहित समुडमां जाय छे. एम (सवे के०) स मली जंबूद्वीप मध्ये (चउदस लरका के०) लाख अने (छप्पन्न सहस्स के०) छप्पन हजार द्दीउं (मेलविया के०) मेलवतां थाय ॥ २५ ॥

हवे ए नदीउंनुं पहोलपणुं कहे छे.

छज्जोयण सकोसे, गंगासिंधूण विछरो मूले ॥ दसगुणिउं पजंते, इय ड ड गुणणेण सेसाणं ॥ २६ ॥

गाथा २६ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

छज्जोयण=छ योजन.
सकोसे=एक कोश सहित.
गंगासिंधूण=गंगा अने सिंधु ए बे नदीउंना.
विछरो=विस्तार.
मूले=मूलमां.
दसगुणिउं=दश गुणो.
पजंते=पर्यंत, छेडे.
इय=एम.
ड ड गुणणेण=बमणो बमणो गुणतां.
सेसाणं=शेष, बाकी रहेली.

विस्तारार्थः-(गंगासिंधूण के०) गंगा अने सिंधु ए बे नदीउंनां (मूले के०) मूलमां (विछरो के०) विस्तार (छज्जोयण के०) छ योजन (सकोसे के०) एक कोश सहित एटले सवा छ योजननो मूलमां

जिहां पद्मद्रह थकी नीकळी तिहां एटलो विस्तार छे. पछी ते थकी वधतो वधतो (दसगुणिर्ठ के०) दश गुणो एटले सांभी बासठ योजननो विस्तार जिहां समुद्रमां मळी तिहां (पज्जंते के०) पर्यंत एटले छेडे दश गुणो विस्तार छे. (इय के०) एम (दु दु गुणणेण के०) बमणो बमणो गुणतां (सेसाणं के०) शेष नदीर्ठ जेवा क्रमे पूर्वे कही छे, तेनुं निर्गमन अने प्रवेश अनुक्रमे एक बीजा थकी बमणुं बमणुं जाणवुं ॥ २६ ॥

जोयण सयमुच्चिठा, कणयमया सिहरि
चुल्लहिमवंता ॥ रुप्पि महाहिमवंता,
दुसुउच्चा रुप्प कणयमया ॥ २७ ॥

गाथा २७ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

जोयण=योजन.
सयं=एकसो.
उच्चिठा=ऊंचपणे.
कणयमया=कनकमय, सोना जेवा.
सिहरि=शिखरी.
चुल्लहिमवंता=लघुहिमवंत.
रुप्पि=रुपी.
महाहिमवंता=महाहिमवंत.
दुसुउच्चा=बसो योजन ऊंचपणे.
रुप्प=रूपानो.

विस्तारार्थः—एक (सिहरि के०) शिखरी अने

बीजो (चुल्लहिमवंता के०) चुल्ल एटले लघुहिमवंत ए बे पर्वत ते (सयं के०) एकसो (जोयण के०) योजन (उच्चिठा के०) उंचपणे ठे अने ए बेहु पर्वत (कणयमया के०) कनकमय एटले सुवर्णमय वर्णवाला ठे. तथा एक (रुप्पि के०) रूपी अने बीजो (महाहिमवंता के०) महाहिमवंत, ए बे पर्वत (डुसुउच्चा के०) बसें योजन उंचपणे ठे. तेमां रूपी पर्वत ते (रुप्प के०) रूपानो ठे अने बीजो महाहिमवंत पर्वत ते (कणयमया के०) कनकमय एटले सुवर्णनो ठे ॥ २७ ॥

चत्तारिजोयणसए, उच्चिठो निसढ
नीलवंतो य ॥ निसढो तवणिज्जमउं
वेरुलिउं नीलवंतो य ॥ २८ ॥

गाथा २८ मीना छूटा शब्दना अर्थ.

चत्तारिजोयणसए=चारसें योजन	निसढो=निषध पर्वत.
उच्चिठो=उंचपणे.	तवणिज्जमउं=तपावेला सुवर्णमय, राता सोनानो.
निसढ=निषध.	वेरुलिउं=वैडूर्य.
नीलवंतो=नीलवंत.	

विस्तारार्थः—एक (निसढ के० निषध अने (च

के०) पर्वत छे, तेटला (सव्वेवि के०) सर्वे पण पोताना (उस्सेह के०) उंचपणाथी (चउब्जायम्मि के०) चोथा जाग जेटला (धरणितले के०) पृथिवीतल मांहे एटले जूमि मांहे (उवगाढा के०) अवगाह्या छे, एटले जे पर्वत चारसें योजननो उंचो कह्यो छे, ते चारसें योजननो चोथो जाग एकसो योजन थाय, तेटलो पृथिवीतलमां उंडो अवगाह्यो रह्यो छे, अने पांच मेरु पर्वत जे छे, तेमां जे जंबूद्वीपनो मध्य मेरु छे, ते नवाणुं हजार योजन उंचो छे अने एक हजार योजन धरतीमां छे, सर्व मली लाख योजन उंचो छे. तथा बीजा चार मेरु जे छे, ते प्रत्येके एक हजार योजन जूमिमां छे अने त्याशी हजार योजन उंचा छे ॥ २९ ॥

खंमाई गाहाहिं, दसहिं दारेहिं
जंबुद्दीवस्स ॥ संघयणी समत्ता,
रइआ हरिजद्दसूरीहिं ॥ ३० ॥

गाथा ३० मीना बूटा शब्दना अर्थ.

खंमाई गाहाहिं=खांमुआदिकनी गाथाए.	दसहिं=दश घारे करीने. जंबुद्दीवस्स=जंबूद्वीपनी.

जैनोपयोगी अति उत्तम ग्रंथो.

प्रकरण रत्नाकर भाग १ लो	५-८-०
प्रकरण रत्नाकर भाग ४ थो	७-०-०
जैनकथारत्नकोष भाग १ लो	२-०-०
जैनकथारत्नकोष भाग २ जो	३-४-०
जैनकथारत्नकोष भाग ४ थो	३-०-०
जैनकथारत्नकोष भाग ६ ठो	२-८-०
जैनकथारत्नकोष भाग ७ मो	३-४-०
जैनकथारत्नकोष भाग ८ मो	३-०-०
जैनतत्त्वादर्श हिंदी भाषांतर	५-०-०
जैनतत्त्वादर्श गुजराती भाषांतर	४-०-०
पांडवचरित्र रंगीन चित्र सहित	५-०-०
वैराग्यकल्पलता भाषांतर	३-०-०
अज्ञानतिमिरभास्कर	२-८-०
सुक्तमुक्तावली अनेक कथाओ युक्त	२-८-०
हरिभद्रसूरिकृत बत्रीश अष्टक	१-१२-०
जैनकुमारसंभव महाकाव्य	१-१२-०
शत्रुंजयमाहात्म्य भाषांतर	२-४-०
अध्यात्मसार प्रश्नोत्तर ग्रंथ	२-०-०
जंबूस्वामी चरित्र कथाओ युक्त	०-३-०
वर्धमान देशना शास्त्री	२-८-०
चंद राजानो रास अर्थ तथा चित्र सहित	४-०-०
समरादित्य केवलीनो रास	३-८-०
श्रीपाल राजानो रास	३-४-०